НАРОДНИ БРОЈ 18.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: **средом, петком и недељом** на целом табаку, **уторником** на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За **ОГЛАСЕ** плаћа се од сваке врсте 6 нов оваких ситних слова, а за жиг се плаћа 30 новч. сваки пут.
За „**Приопслано**“ плаћа се 20 н. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „**ЗАСТАВЕ.**“

Уредништво и администрација „Заставе„ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 66. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 2. МАЈА 1897. ГОДИНА XXXII.

ТРОЈЕДНИЧКИ ЗЕМАЉСКИ ИЗБОРИ.

(Писмо из Тројединце).

Што смо ми већ давно предвиђали, збило се. Влада је распустила сабор и расписани су нови избори за 19, 20, 21 и 22. мај по новом о. г. Ми смо знали да ће тако бити, да ће се избор на тако кратко време расписати, јер то је већ стара тактика наше владе, да изненади опозицију.

За то смо ми већ давно прије упозорили наше људе, јер кад се једном распишу, онда је већ касно, онда не вреди саветовати се, држати зборове, кад влада већ спреми терен за себе. Владини органи већ месецима раде на том, па кад је већ све готово, онда влада на једанпут распушта сабор и за две недеље расписује нове изборе.

Тко зна, како се у нас избори обављају, тај може у напред већ да зна, како ће и ови избори проћи. Али зато ми опет треба да истичемо своје људе свагде, треба најодлучније да протестирамо против тога, да досадашњи жалосни чланови још жалоснијег српског клуба заступају српски народ, а то ћемо учинити једино тако, ако поставимо у свима српским котаревима самосталне српске опозиционе кандидате без обзира на то, што ће влада кандидирати и даље своје мамелуке.

Може ли српски образ и даље поднети, да нас заступају на сабору таки људи, који могу онаку бруку прећутати, да поглавар земаљски у највишем ручном писму затајива име српско и у овој земљи само Хрвате налази? Је ли то српски бан? У чему се састоји та љубав банова према српском народу, кад у ручном писму краљевом вели, да у овој земљи живи само хрватски народ? За који део српскога народа онда вреди то име српскога бана, ако не за нас Србе у Троједници? А како да вреди за нас, кад нас и нема?

Ето видите тако изгледа та банова љубав према Србима и српском имену

И сад би само до крајности ограничен човек могао тврдити, да има разлике између схваћања банова и оних најбешњих стеклиша Франкових, јер и једни и други тврде, да у овој земљи живе само Хрвати. А кад је тако каква је онда памет борити се против стеклиша, а помагати бана, кад је темељни принцип и једних и других један те исти?

Ми Срби у овој земљи у опће сматрани смо исто тако као и Чивути — једна обична конфесија. Ниједна српска установа не помаже се земаљским средствима, док напротив све земаљске установе носе на себи најчистији хрватски тип. И у судници и у школи свуда се то преставља као чисто хрватски. У школама провијава исто тако хрватски дух као у клубовима хрватске опозиције; наша омладина сматра се као пасторчад онде, потискује и гања се безобзирце.

Дакле какве погодности ми Срби имамо одатле, што кулучимо овој влади, што бирамо наше мамелуке, којима влада привидно туче хрватску опозицију, а опет оно исто ради за Хрвате, што и хрватска опозиција проповеда?

Сваком Србину још и данас узавре крв када се сети оних дивљачких призора у Загребу приликом владарева доласка. Српске највеће светиње погрђене су на најгнуснији начин, Срби који се нађоше у Загребу, били су изложени најгаднијим нападајима од стране хрватске — не фукаре, како се лажно тврдило — него интелигенције, — и никог ни глава не заболе. А једна једина застава мађарска погрђена, и читава инквизиција шпањолска повела се против починитеља.

И за таке страшне погрде српских светиња Срби посланици не могоше никакове задовољштине добити; не смедоше ни зуба помолити да устану у обрану српских светиња, да потраже законити заштиту тим светињама нашим, и за сходне мере, које би забраниле да се такови призори у будуће догоде. У доба најгрубљег апсолутизма Баховог Срби су у сремској жупанији слободно смели истицати своје српске народне заставе, но данас се то забрањује. И влада целе ове прошле саборске перијоде обећава да ће донети наредбу у погледу слободне употребе српске заставе, а после оних дивљачких призора бан је свечано обећао — но то је баш било: обећање лудом радовање. Оста све по старом, остало на милости котарских престојника, хоће ли у свом котару дозволити или не ће.

И то ништа не смета оним жалосним „Србима“ у српском клубу. Њихов је трбух пун, па шта их је брига, хоће ли се српски народ као такав одржати, или ће се сутра похрватити или можда и покинезити. — А како и да их је брига за то кад их и таквих има, који јавно говоре, да су политички Хрвати? Зар те људе може штогод за Српство загрејати?

Но није се томе ни чудити. Треба само видити банову околину, па је ствар са свим јасна. Један Томашић, Спевец, Кршњави и др., та то су жешћи непријатељи српскога народа, него најжешћи Старчевићанац, а особито од како је Пливерић ступио у владину странку са очитом намером, да паралише и оно мало уплива, што су га Срби имали. И успео је. Од његова уласка види се систематско потискивање Срба са свих позиција, а све више истицање ексклузивног Хрватства, а бан је немоћан постао да се одупре тој струји и ради тога тако напредује истицање Хрватства на рачун Српства.

Ето наш језик још никако да се законом изједначи са хрватским, да се законом назове онако, како га академија хрватска назива, него је још увек земаљски званичан језик само хрватски.

Напокон се ишло чак тако далеко, да се баш од владе саме дрзнуло у највеће светиње наше. Успомена св. Саве одржавала је српски народ и онда, кад је стењао под најгрубљом силом турском и та успомена га је одржала. И доглавници „српскога“ бана нису могли да трпе ни ту успомену, која држи у духовној заједници сав српски народ, па је и на њу кидисано. Свима нам је у живој успомени она турска наредба Кршњавијева о прослави св. Саве, па није ни потребно да то још понављамо.

Кад бисмо хтели појединце навађати све, што је влада „српскога“ бана учинила српском народу зла, и то више и већег него апсолутизам Бахов и сами Турци, не би скоро били готови, с тога сам споменуо само у најкрупнијим потезима ово, а коме ни то још није доста, да прогледа, тај нека даде да му свештају масло, јер такова умна ограниченост не може се одстранити никаквом операцијом. А ко то све зна па опет ради за таква жалосне Србе, ти људи немају права да говоре у име српскога народа, јер они не раде за њега већ за свој особни интерес.

И једна реч била би сувишна доказивати да ни један Србин не сме гласати за досадашње Србе заступнике, који ништа за свој народ нису учинили, него само за свој џеп, који нису имали смелости, а ни воље да устану у обрану српских светиња да извојште српском народу оно, што га по праву иде. Та ено султан признаје Србе као народност у својој држави, а ми овде где нас има $^1/_3$ целокупног становништва, још смо само као конфесија, пружају нам се мрвице, а наше светиње најгрубље вређају!

Заборавио сам споменути још најновији атентат Банфијев на нашу автономију и држање тројединчких Срба посланика при том.

Автономија наша црквена још нам је једина тековина за ону силну проливену крв српску по свим европским, и бојиштима наше царевине. Та наша автономија, основаца на царским привилегијама, донесена на нашим српским црквеним саборима, а потврђена земаљским позитивним законима, још никад није претрпела таквих ударача, као у последње време, од кад је на челу угарске владе силеџија Банфи. Па кад је тај силеџија онако душмански замануо нацаком по нашој тој крвавој тековини да је скреше и уништи, — тринајсторица наших тројединчких мамелука ни уста не отворише да узму у одбрану српску автономију.

Брбљави чика Стева који не сме фалити ни при једној паради, жалосни бележник последњег српског народно-црквеног сабора, који је потписао као такав и познату представку гледе српских школа, па Др. Тоша Недељковић члан саборског одбора, па српски прота Штковић и још њих десеторица — не нађоше се онда на мегдану, кад је требало устати за обрану своје цркве, своје црквене автономије.

Па реците, молим вас, с каквим ће образом ти људи доћи опет и искати од српског народа поверење? Чим су оправдали то поверење до сада, чим ли задужили српски народ да им га опет даде? Чим ће се изговорити н. пр. Васа Ђурђевић, кад га Ирижани запитају, зашто није устао у обрану српске автономије од Банфи-пашиног нацака?

Ако српски народ опет буде бирао те људе, а зна за све те страшне грехе њихове, онда је жалосна појава то, и онда ће коначно српски народ сести крај српских река вавилонских и заплакати над својом горком судбином. Но сети се Србине да је речено. Пропаст твоја од тебе, Израиљу!

Поставимо дакле свуда независне српске опозиционе мужеве за кандидате и бирајмо их, а са девизом: ниједног од досадашњих Срба клубаша не сме српски народ бирати! Напред дакле! **Србенда.**

Нови Сад, 1. маја.

Босанско-херцеговачки — аграрни меморандум. Данашњем броју додали смо меморандум, који су пре месец дана у Бечу предали изасланици босанско-херцеговачких ратара у којем цртају како се њихово стање од окупације само погоршало те моле да се њихове прилике поправе. Меморандум сам за себе

ПОДЛИСТАК

ЗАДУЖБИНА ЦАРА ДУШАНА КОД СЕРЕЗА.

Одломак из овећег путописа

„ПО ИСТОЧНОЈ МАЋЕДОНИЈИ.“

Написао Иван Иванић.

(Наставак).

Дакле, Cousinéry, који је 1814. године био у манастиру, дакле, на девет година после новог сликања цркве (1805 г.) тврди као савременик тога чина, да Зограф Лазар, сликајући цркву, „није ништа изменио ни у бојама, ни у изражају лица“. А та његова сведоџба, довољно је јака. Срећковић описујући круне српских владара вели: „на глави Душана налазимо круну округлога кроја. Таква му је круна у зихниском (сереском) манастиру св. Јована Претече“. Дакле, и он, позивајући се на врсту круне Душанове позива се сасвим тачно на Душанов лик у овом манастиру, као веран и аутентичан.

Гопчевић вели, да је душан на три године по заузећу Сереза долазио у овај манастир и да се у њему сликао. Да је време сликања тачно, показује и доба Урошево, који на слици изгледа као дечко од 8—10 година.

Слике су довољно очуване и према томе не стоји оно што г. С. говори на 165 страни Гопчевићева дела, да су „фанатички бугарски попови нагрдили и разорили слику оснивачеву“. Нема сумње, да би то бугарски калуђери учинили и у овом као што су учинили и по другим српским манастирима у Маћедонији, али овај манастир није никад био, па ни сада није у бугарским, већ у грчким (патријаршиским) рукама. Тако је и код српског манастира Кошвинице (Икошивиница) на брду Панђелу код Драме. Како је ово. по моме сазнању, једина верна слика Душанова, била би голема штета, да се она верно не копира. Мислим да би српској академији наука и уметности била баш права дужност, да упути једног од наших академских сликара у манастиру св. Јована Претече, да преслика ликове Душана, Уроша и Јелене. Јер, каква су времена, те слике могу од једном пропасти као и толике српске светиње у Маћедонији, па ће после свебити касно. Нема сумње, да би и савез наших гимнастичких дружина „Душан Силни“ поднео и са своје стране материјалне жртве, да се очува једна верна слика Душанова, те да им њихове дворане у будуће краси прави лик Душанов, а не садашњи тобожњи ликови његови.

Поменуо сам да имам у рукама једну копију. тога лика Душанова, Урошева и Јеленина, рађену 1861. године на бакару.*) Но тај рад је лош. Душан једва личи своме оригиналу, Јелена нешто више, једино што је Урош приближан оригиналу. Дакле ова копија нема вредности. Зато би крајње време било, да се ти ликови вештачком кичицом наших уметника пресликају, тим пре што се ни у једном манастиру не налази његов лик.

Толико о сликама у манастиру.

*

*) На том бакрорезу доле, јесте ова примедба на грчком језику:

„Овај свети и поштовани манастир налази се близу Сереза, на Менихејском брду, у част и име часнога и славнога пророка Претече и крститеља Јована. Бакрорез је овај рађен у Бечу о трошку пречасногa и благороднога „архота“ Хаџи Петка (ово је Србин, јер Грци немају име Петко. Ис.) из Сереза, а заузимљивошћу пречасне Господе Константина Иконома из Меленика и Спандонија, сина реченог Хаџи Петка и поклони се самом манастиру, ради поклоника у истом светом манастиру. — Лета 1861“.

Повељу сам преписао, и ако знам да су повеље овога манастира, 34 комада, већ раније преписане и печатане (Повеље менихејског манастира у Гласнику Српског Ученог Друштва XXVI. 32, 34, 42 и 43. Гласника XXVII. 280 и 295 у К. Н. Сатаса — издање 1872. — I. и у Флоринског П.) Преписао сам је пак зато, што незнам позитивно, да ли је и она међу оним копијама, које су већ печатане (а које су по „Историји“ г. Панте Срећковића „свакојаке копије Грка Георгија Јоанида од 1856. г., дакле нетачне те им је датуме исправљао г. Ст. Новаковић у XXXI. „Гласу академије“): — а ако је међу њима, могућно је, да ће мој препис бити можда више тачнији од постојећих преписа Ђорђа Јоанида, Николе Папа — Димитрија и издања К. Сатаса „Месечники Библиотеки I.“ — те повеље описане су опширно у Ст. Новаковића расправи „Струмска област у XIV. веку и цар Стефан Душан.“

Душан је дао више повеља овом манастиру, но мени је показана само једна једина, и ја сам могао само њу преписати.

(Наставиће се).

говори, а изишао је на јавност до сада у неким ческим и енглеским новинама.

*

Нашим једномишљеницима! Петровдански народно-црквени сабор је пред нама. Изборно кретање захватило је многе срезове. С разних страна извештавају нас о томе, да се већ назначују и кандидати за посланике. Јављају нам и то, да су се противници наши расули по народу и раде за своје кандидате. С тога поручујемо нашим једномишљеницима, да се одрже на окупу, да не припуштају своје досадашње позиције противничким насртајима и да нам оваке случајеве одмах пријаве, а о сваком кандидату, било којега наши људи за кандидата срп. нар. радикалне странке истичу било противници намећу, да известе уредништво „Заставе". Кроз кратко време управа странке објавиће своје припреме за изборну борбу.

*

Српски Народни Црквени Сабор. Све се више потврђује вест, коју смо одавно саопштили нашим читаоцима да ће се на име *срп. нар. црк. сабор* састати на *Петров-дан*. Тако „П. Лојд" у броју свом од прошле среде вели, да му јављају из *Карловаца* (бајаги он не зна и без тога) да ће се наш сабор састати око средине *јула* по римском календару, а то је таман на наш Петров дан. Избори ће бити расписани — вели „П. Лојд" даље — крајем *маја*, а у јуну — разуме се по римском — биће избори. Према томе изборна борба ће скорим да се развије на све стране овостране српске митрополије и ми се надамо, да ће наш народ пуно схватити озбиљност свог данашњег стања и положаја, те ће знати, како му се у тој борби одржати ваља. Силовита угарска влада, са целокупним својим апаратом, у крајевима земље ове где Срби живе с једне, а као и наша власти и господства никад сита црна калуђерштина са својим пришипетљама с друге стране — све ће учинити, да у предстојећи сабор доведу што више својих мамелука, како би тим лакше могли да протуре оно своје недоношче, што се зове „јединствени штатут", па за то је баш данас, као ваљда никад до сад, наступила потреба, да наш народ добро отвори очи, коме ће да повери посланички мандат. Позор дакле Срби, час одсудни је близу! Опасност велика прети Тешком муком и крвавим знојем стечена права наша на концу висе. Душман се црни спрема, да конац тај раскине. Спремајмо се и ми, да душмана у гадном послу му што одлучније спречимо.

*

Заједница српско-црногорска. Поводом путовања српског краља *Александра* на *Цетиње*, неки страни листови и ако поричу вести о писменом савезу, који је склопљен међу Србијом, Црном Гором и Бугарском, опет признају, да је пут краља Александра на Цетиње, био од велике политичке важности. Тако „Политична Коресподенција" вели, да је приликом бављења српског краља на Цетињу утврђено, да се српска и црногорска влада имају заједнички заузимати за просветно-народносни развитак српскога народа у турској царевини. А како се тај развитак потпомоћи може само тако, ако се у Турској створи *самостални српска црква* што би донело собом и *признавање српске народности* у Турској — то се обвезала и београдска и цетињска влада, да ће све и сва употребити, да се до споменута циља дође, чим велике силе поново покрену питање о спровођању реформа у Турској. Свако српско срце може само да заигра од радости, кад чита вести о лепом споразуму и заједничком деловању српско-црногорских братских нам земаља и држава. Дао би Бог, да се ова братска веза међу Србијом и Црном Гором више никад не раскине, те да тако сложне заједнички пораде што више како за бољитак и напредак својих слободних синова, тако и за добро, лепшу будућност, — слободније и сјајније дане подјармљене своје браће у Турској.

ИЗБОРНО КРЕТАЊЕ У ТРОЈЕДНИЦИ.

Средишњи одбор српске самосталне странке у Загребу до данас, као што видимо није чинио још никаква расположења у погледу истакнућа кандидата за троједнички сабор, те тако су бирачи сами себи остављени, а прваци радикалне странке на црквено автономном сабору, који на политичном пољу припадаху самосталној странци искључени су из те самосталне странке, те не могоше истицати кандидате, нити поред самосталне још једну другу српску опозициону странку да створе.

Тога ради видимо да бирачи у неким местима сами устају и себи истичу кандидате, док из других места чујемо, да усљед превеликог притиска владиних органа и немогућности да продру са српским опозиционим кандидатом, неће да узалуд троше своју снагу коју хоће да сачувају у пуној мери за предстојеће изборе за наш народно-црквени сабор који ће од тако судбоносног замашаја бити по нашу народно-црквену автономију.

Вести које нам из појединих срезова стижу врло су разнолике, те једна другу потиру.

РАТ МЕЂУ ТУРСКОМ И ГРЧКОМ.

Мало по мало, па се турско-грчком рату приближује крај. Обустављање непријатељства међу Грчком и Турском, очекује се сваки час. Турске трупе, победивши Грке на свима тачкама, приближују се истина и *Домокосу*, где су се сада Грци усредсредили, али се мисли, да овде неће доћи до озбиљна боја, јер је грчка влада у Атини пристала на све, што од ње траже велике силе и хоће, да сад ове суде и пресуде међу Грчком и Турском. Чете своје повукла је с Крита и пристала је на то, да се Криту даде автономија.

Крајње је време било, да Грчка учини ово, јер с ратног бојишта из дан у дан стизаху све жалосније вести. Грчка војска тако рећи и гола и боса, и гладна и жедна, крај тога неизмерним напором изнурена телесно, а због ратне несреће утучена душевно, док турска војска опијена славом и победом, одушевљено напред јури, да још коју победу себи извојује. Хоће ли доћи до боја и код *Домокоса*, одакле се ноћу већ виде ватре из турских логора, још се за извесно не зна, али се, као што напред рекосмо, мисли да неће, јер ће силе неодложно да почну посредовање, чим Грчка изјави да то жели, а она је то већ учинила како уверавају са више поузданих страна.

Политички преглед.

Угарска.

Питањем о поравнању међу Аустријом и Угарском данас се у Угарској највише бави, о њему највише говори и пише. Нарочито се много говори и пише о заједничким трошковима (квоти), које ове државе имају око својих заједничких установа. Преговоре о овоме воде сад аустријска и угарска влада, које као и депутације, које су од оба земаљска сабора обеју држава за то изабране биле, никако не могу у томе да се сложе. По најновијим вестима, аустријска влада тражи, да Угарска плаћа годишње 36 постотака, а Аустрија 64 Угарска влада међу тим не да више од 33.6 постотака. Но ово опирање угарске владе изгледа да је само привидно, јер се угарски председник министарства Банфи, који је Аустријанцима обећао, да ће квоту по њиховој жељи повисити ма и до 36 постотака, постарао, да 5. (17.) маја о. г. сам краљ Фрања Јосиф, дође у Будимпешту и да својим владарским угледом примора оне чланове владине странке, који се данас јако опиру сваком повишењу квоте. Краљ ће споменутог дана доиста да дође у Будимпешту и угарска влада се нада, да ће многи владини људи, који се противе повишењу квоте а који су тога дана позвани у двор пред краља — одустати од свог противљења и Банфи ће за тим моћи да повиси квоту по својој вољи.

Аустрија.

Наредба аустријске владе у ствари равноправности ческог и немачког језика код судова у Ческој и Моравској, толико је озлоједила себичне аустријске Немце, да ови преко својих клубова у државном сабору због те наредбе непрестано дижу ларму и вреку на владу и прете опструкцијом (одуговлачењем појединих расправа и тиме сметањем даљем раду саборском) Тако је *немачка народна странка* у прошли понедељак донела одлуку, да се лати опструкције код сваког питања, које је политичке боје и да ће без опструкције да пропусти само такве предлоге, које буде сматрала за пробитачне и корисне по народ. Странка ће ова у овоме да потражи помоћи у других немачких странака, које припадају мањини Међу тим за сад мирно теку послови аустријског државног сабора.

Србија

У прошли уторник у јутру, вратио се краљ *Александар* преко Беча са Цетиња, где је провео три дана посред неописаног одушевљења и неизмерне радости јуначких Црногораца, којима је толико мио био боравак српског краља на Цетињу да већ нису знали како осим оног дивног дочека још да угоде своме милом госту. Краља су дочекали на београдској станици; краљица Наталија, министри, митрополит и други високодостојници.

Књижевност и уметност.

— За који дан изаћи ће из штампе **„Последњи пророк"** штудија о Мухамеду од *Драг. Ј. Илијћа*. Књига износи на 8 штамп. табака а цена јој је само 1 круна и 5 новч — Ко жели да добије књигу нека се јави на писца у Ср. Карловцима или „Бранково Коло".

Вести из места и са стране.

Српска Књижевна Задруга, имала је у прошлу недељу годишњи скуп, на коме су у управу за тек. год. изабрани све досадањи чланови, сем што су истуцили г. г. А. Николић, др. В. Бакић, и др. М. Јовановић-Батут. У 1896. години Задруга је имала примања дин. 122.750 04, издавања дин. 76.828·13. Скуп је прогласио за Задрузине добротворе вредне њезине сараднике пок. др. Милана Јовановића и Саву Бјеловића. Имовина се састоји из: 110 лозова 2% — 10.220 д., 10 акц. брод. др. — 1000 дин.; Упр. Фондова 7050 дин.; у Беогр. Задрузи — 18634 93 дин. и у готовини у каси 5000 дин. — свега дин. 41904·93; потрошни капитал предвиђен је у готовини дин. 3016.98. фонд попа Михалаћа (без интереса) д. 1000 — укупно 45.921 91 дин.

Жарко Савић у Митровици. Сад у недељу 4. (16.) маја приређује Жарко Савић концерат у Митровици уз пријатељско суделовање госп. Јована Јудла, хороуправитеља и госп. Ј. Бернштајна. Програм је овај: 1. Мајербер: „Калуђер" пева госп. Жарко Савић. 2. Николај: „Још док ме је дојкиња дојила" пева госп Жарко Савић. 3. a.) Schumann: „Träumerei" b.) Popper: „Gavotte" свира на виолинчелу госп. Јован Јудл уз пратњу гласовира. 4. Schubert: „Der Aufenthalt" пева госп. Жарко Савић. 5. Hill: „Das Herz am Rhein" пева госп. Жарко Савић. 6. Мозарт: „1. Соната" свирају на гласовиру г. г. Јован Јудл и Ј. Бернштајн. 7. Рубинштајн: „Азра" пева госп. Жарко Савић. 8 Мокрањац: „Мирјана" пева госп. Жарко Савић. 9. Fülegruss": „Concert Polonaise" свира на виолинчелу г. Јован Јудл уз пратњу гласовира. 10. Schumann: „Die beiden Grenadiere" пева госп. Жарко Савић. 11. Мокрањац: „Лем Едим" пева госп. Жарко Савић.

„Ширење просвете у Босни." Босанска влада сваким даном све више потврђује како јој је стало до тога, да убије челичан дух српски у земљи. Није доста што је већ забранила улазак у Босну свима слободоумним српским листовима из Аустро-Угарске, него то још продужује. У најновије време забранила је улазак вршачком „Српству", а да не би народ читао како се владин рад и газдовање црта и страном свету, забранила је улазак у Босну и бечком листу „Deutsches Volksblatt"-у. Све је то бадава од црног се не може начинити бело, а она осуда која је већ изречена и која босанску владу туче у главу, не може се забраном листова уништити.

Новост на железници. Од 1. јуна по н. к. неће се при поласку влака звонити на нашим железницама, него ће се време поласка гласно објављивати а полазак јављати електричним звоном. Ова новост може бити узрок забунама, ако се на железницама не буде објављивало време поласка на више језика.

Забава у Белој Цркви. Српска добротворна женска задруга у Белој Цркви приређује у суботу 3. маја о. г. у великој дворани „Бурга" вечерњу забаву са игранком. Распоред: 1. Уводна музика, свира војничка глазба ц. и кр 83. пешачке пуковније. 2. „Растанак" од Ј. Маринковића, пева уз пратњу гласовира г. Милутин Захаровић. 3. Одломак из опере „Травиата" свирају четвороручно на гласовиру а уз пратњу војне глазбе, госпођице Амалија Пуч де Нерабрик и Милица Ристићева. 4. а) „Ти ме питаш", од Е. Пихерта. б) „Тичија песма" из опере „Бајацо" од Леонкавало. Пева уз пратњу гласовира госпођица Султана Цијукова, оперска певачица. 5. „Пола вина пола воде", шаљива игра у једном чину од Косте Трифковића. — II. део: Игранка.

Несреће на дунавским лађама На мађарском пароброду „Сечењи" десила се је мала експлозија казана и том су приликом погинула два ложача. Друге несреће није било. Исто тако и жица, која везује крму са точком, који управља крмом, пукла је на пароброду „Ференц Дејаку", те је изгубљена могућност управљања пароброд ом. Вода је избацила брод на српску обалу. Несреће никакве није било. Срећа је те се то није десило у новом каналу или где у Ђердану и онда би брод и сви путници платили главом.

Ухваћен уходa. „Le Temps" доноси, да је у грчком табору ухваћен један турски официр, у кога су нађене многе мапе и план главног грчког стана. Кад је уходa запитан од куда му ти планови, одговорио је, да их је купио за добре новце од једног грчког вишег официра.

Мађари за турске рањенике. У Будимпешти склопио се одбор за скупљање добровољних прилога турским рањеницима. Одбору је председник барон Подманицки.

Кратке вести. Бароница Морица Хирша у Будимпешти поклонила је 1,800.000 долара као помоћ осиромашеним Чивутима у Америци. — На железничкој прузи између Мезекешерда и Физеш-Абониа запалио се сам од себе један вагон особног влака. Друге несреће није било, јер су га брзо погасили. — Хонведски министар известио је војне кругове, да ће се Рентгенови зраци увести код испитивања болести код војске. Тога ради је био др. Киш Јанош у иноземству, да испита војничке болнице и према томе да се исте и у Угарској устроје. — Ових дана су Французи са највећим слављем открили споменик свога бившег председника републике Карнота. — У Бауманској фабрици кишобрана у Линцу прснуо је гас и целу трокатну зграду порушио. — У Међеш Бодзашу у католичкој цркви баш за време богослужења срушила се таваница. — Француска влада изаслала је члана париског географског друштва П. Лабе а у Сибир ради проучавања етнографских одношаја. — Руске новине „Урал" доносе вест да се у северном делу Забајкалске области, на левом притоку реке Витима — пронашао богат извор злата. — Освећење нове Карлсбадске руске православне цркве одржаће се 28. маја о. г. — 10. (22.) априла одржано је у Техерану свечано пренашање покојн. шаха персијског Наср-Ед-Дина из дворца у Мошеју Шах-Абдула-Азима ради сахране. Нови шах ишао је пешке са целим дипломатским кором. — У Могућу (Мајнцу) прославиће се 500-годишњица од рођења Гутенбергова и одржаће се међународна свечаност. — У Алгиру (у Африци) појавили се силни скакавци, с тога прети велика опасност пољским усевима. — Руски цар одликовао је грчког наследника престола орден м св. Ђорђа првог степена.

Најновије вести.

Са ратног попришта. Главни стан турске војске налазио се пре два дана код Фарзале.

— У Цариград је стигло четврто одељење рањеника. До сад их има само свега 705 што су приспели у Цариград. Француско друштво „Црв. крста" дало је 5000 франака за турске рањенике.

— Осман паша заповедник прве дивизије у Епиру, наименован је са својих заслуга у рату, за царског ађутанта.

— Европске силе позвале су своје заступнике, да објаве порти да су започеле посредовање, те да Турска одмах обустави војничке операције. Адмирали у водама критским извештени су, да је отпочето посредовање у том смислу, да Грчка повуче своје чете.

— „Ажанс Ава" јавља, да се сви посланици у Цариграду споразумели у томе како да предложе мере за посредовање.

— Из Домокоса не стижу никакве вести о даљој борби.

Писмо руског цара Французима. Руски посланик у Паризу *Моренхајм* предао је председнику француске републике ово писмо пуно братске и пријатељске топлине: „Господине председниче! *Врло штовани и високи пријатељу!* Царица споразумна је самном да Вам изречемо дубоко саучешће, које је у нами изазвала грозна несрећа у добротворном базару у Паризу. Ви и сувише добро познајете наше осећаје за Француску а да не би били уверени о дубоком и истинитом саучешћу које због те несреће делимо, што тако много велике и дирљиве жалости и грозна бола нанела Паризу. Прикључујући се пуним срцем ономе, што ви осећате при том искушењу, почажемо велику вредност том, да вам саопштимо одјек свију наших симпатија и симпатија целе Русије. Велештовани и високи пријатељу, допустите ми да вам уједно поновимо изјаве нашег непромењливог искреног пријатељства. — *Никола*".

„Брзојави Застави."

Стигли 1. (13.) маја.

БУДИМПЕШТА. Одбор посланичке куће за инкомпатибилитет решио је да не постоји инкомпатибилитет у погледу директорских места грофа Стевана *Тисе* и Јулија *Розенберга* код паробродског друштва Адрије.

АТИНА. Велике силе известиле су грчку владу, да ништа не стоји на путу грчким трупама да се уклоне са Крита. Бродови које су велесиле задржале, пустиће се на слободу. Са неких тачака код Арте јављају да је било чаркања.

ЦАРИГРАД. Заступници великих сила предали су ноту којом наређују Грчкој, која их је за посредовање мира замолила, да би ради лакшег посредовања обуставила свака непријатељства.

СОЛУН. Грчка ратна флота блокирана је у солунском заливу.

ПРИВРЕДНИ ДЕО

ЗА ТРГОВИНУ, ЗАНАТЛИЈСТВО И РАТАРСТВО.

ГЛАСИЛО СРПСКОГ ЗАНАТЛИЈСКОГ УДРУЖЕЊА.

РАДНИЧКИ ПОКРЕТ.

Кад се у т. зв. Алфелду, у срцу мађарскога живља појавио међу пољским радницима јак покрет и живи протест против послодаваца, подигла се државна власт да покрет угуши, и ту је пала крв. Коловође су похватане и бачене у тамницу, да послуже за пример осталима, који хоће — да се буне.

Овај притисак од горе није постигао што је хтео. И шта видимо данас? Сличан покрет оном у Алфелду, због кога је пала крв и због кога људи, којима је сиротиња дозлогрдила, леже по тамницама, опажа се не само данас у Алфелду, него уздуж плодне угарске равнице, а у нашим крајевима јако у Банату, Бачкој и Срему. Без икакве одређене организације скупља се ратарска сиротиња и склапа споразум и тражи да јој се помогне, тражи већу надницу, тражи мањи број дневних радних часова, а по неким крајевима узела је у свој програм једну важну политичку тражбину, опште непосредно бирачко право.

Кад се покрет појавио, крстила га је државна власт социјализмом, а изгреднике је назвала социјалистама. Баук западне Јевропе и великога капитала морао је да послужи именом при побуни пољских радника, морао је да добије удар и да се изједначи са једном обичном сељачком побуном, јер треба правом, напредном социјализму, ако не стати за врат, оно стављати му препреке.

Одавна не иду ствари код нас, како би требало. Терети стављени су највећом јачином на једне и исте људе, а ти људи нису они јаки и снажни капиталом, него сиромашнији и најсиромашнији. Та несретна подела у сношењу терета тражи одушке и она је налази у сељачким побунама и ратарским покретима.

Кад би се они што ведре и облаче мање бринули о претапању других у себе и о том, ко ће посести Солун, а више муку мучили са својом невољом у земљи које има доста, не би ратарски редови долазили до тамнице и крви. Машамо се за звезде на небу и за све оно што је врло далеко од нас, а не радимо ништа, да нам буде боље код куће, у првој околини нашој, него гледамо мирним оком, како се свет разочарава, како долази у ватру, огорчење, очајање. Чекамо да му прекипи, и кад се то догоди, онда повлачимо хиљаде бајунета, да немирну крв утишамо.

Раднички покрет у данашњем облику не носи у себи клицу дозрелости и праве вредности радничког питања, јер он не повлачи одма за собом и стално добро сиротиње и радника. Он је само симптом болеснога и растрованога стања у данашњем друштву. Последице оваког покрета могу бити више грозне, но добре. Радничком реду неће се из корена помоћи; помоћи ће једнога и другога за кратко време, можда само за једно лето и један део зиме, а после наступа опет старо зло, немаштина. Међутим могу ови покрети да изазову велику грозу, да се вредна крв пољских радника невино пролије.

Покретачи у овом послу на сваки начин имају пред очима ово што напоменусмо. А оних што ведре и облаче била би дужност, да покрет, који је већ ту и за чије последице на сваки начин на првом месту они одговарају, не угушују силом и не изазивају крв, него да га у извесним границама штите и бране.

ТРГОВАЧКИ РАД И ТРГОВАЧКИ МОРАЛ.

Више пута је у овом цењеном листу говорено о српским трговцима и њином пропадању. Разни узроци су наведени и споменути.

Неки стари наши трговци још и сада се чврсто држе. Њине фирме се још и сада блистају, још и сада су на лепом гласу. Али не сви. Многи су већ давно пропали, и то највише због немара и неумења. Врло мало пажње и труда поклонише својим радњама и падоше.

Наше млађе снаге почеле су се боље развијати и напредовати. За кратко време угледасмо више нових српских радња, које су тек почеле да развијају свој рад, али немају онога полета, који треба да имају, те ако свом вољом не приону на рад, проћи ће и они онако.

Да видимо како стоји с трговачким радом, што је у туђим рукама. Сасвим друкчије! — Па зар они не пропадају? — запитаће ко. — Јоште како пропадају, и то са великим сумама. Узмимо само неколико примера.

Позната велика детаљна радња „Браће Хирша“ у Будимпешти пала је пре кратког времена, јер је задужила триста седамдесет хиљада! Заиста грдан новац. Даље „Мориц Дијамант“ и „Браћа Дајч“ у Будимпешти на чисто су пропали. Све су то веће детаљ-радње, и опет падоше. — Зашто? — Зато, јер, су увидели, да не могу даље плаћати, продужише рок и за време рока скупише новце колико је било могуће, и — — падоше.

Ево још бољег примера: фирма „Гајгер“, у Суботици опет је пала пре кратког времена са осамдесет хиљада. Кад су видели, да ће се морати задужити, навукоше доста еспапа, продужише рок, обуставише плаћање, те почеше робу буд зашто продавати, само да што више новаца на једну гомилу скупе. Но нити је остало робе, нити новаца. Па да где су новци?

Србину трговцу не може образ да поднесе, да овако што уради, макар после пада настави живот у сервирању.

То се често и догађа. Па кад Србин трговац није ни до сад варао те фалирао, неће то ни од сад чинити. Углед своје трговине подићи ће сталношћу и солидношћу, а права публика знаде ово увек ценити како треба, те ће такога Србина трговца врло радо походити.

Трговачки морал у нашега света још није пао. На трговачкој омладини је, да тај морал одржи и сачува чврстом вољом и одношћу за свој трговачки позив.

У *С.* Варница.

Вести.

Брига Шаха персијског о гајењу оваца у Персији. Персијан и Астрахан, те јагњеће коже перзијског порекла, извесно ће од сада поскупити, јер је Шах персијски забранио извоз тих кожа све дотле, док се број оваца, у Персији не размножи. Они који желе да имају прави астрахан, могли би се готово према овоме размислити, да ли да га и даље по скупе паре употребљавају или да га замене којом другом кожом, ако неће да буду обмањивани имитацијом.

Калемарски курс. Главни одбор удружена свештенства монашког реда у Србији приредио је не давно седмодневни калемарски курс у манастиру Витовници. Предавања на овоме курсу држао је г. Петар Стојановић, руковалац расадника америчке лозе у Топчидеру; слушалаца је било: свештеника 6, попадија 1, учитеља 7, учитељица 2, телеграфиста 1, трговаца 11, занатлија 13, економа 2, народ. послан. и — економ 1, општински писара 2, ђак пожаревачке гимназије 2, земљорадника 49, и ђака четвртог разреда основне школе 40, свега 137. Тако, ето, чине брижни пастири свога стада. Дан ноћ мисле на привредном бољитку напаћеног свога народа. А шта чине наши свети оци по манастирима, па и неки светски духовници? С једне стране манастири су нам постали „весели двори Иве Загорице“, ако не и још горе шта; с друге стране оштри се мач, којим хоће брижни пастири да потлаче вековна права народа свога, те да служе мамону а не Богу, коме би требало!

Железничке пруге. Жељезничке пруге старобечејско-новосадска и турскобечејско-сомборска скорим ће се почети градити. Трошак за турскобечејско - старобечејско - сомборску водиће Лазар Дунђерски велепоседник сентомашки. Мост преко Тисе неће бити под Ст. Бечејом већ под Турским Бечејом.

Свињска куга. У нашој држави свињска куга још непрестано траје. Само што се понегде јави да је престала, већ с друге стране долази вест да је опет почела. Тако је сад у Араду почела опет, те се тамо трг забрањује.

Сунцокрет као храна пилежи. Као најбоља храна за пилеж сматра се сунцокрет. У Енглеској дају пилежи као јаку храну сунцокрет, нарочито у доба митарења (пресвлачења), јер храњена пилеж сунцокретом много се лакше и брже пресвуче. Али не само то, но пилеж храњена овом храном има лепше и светлије перје, даје много више и укуснијих јаја од пилежи, која се храни обичном храном.

Ружично уље. Ово се уље производи јако у Бугарској. И ова година као да обећава необично богате резултате. Већ су цене томе уљу пале много услед тога и закључене су неке погодбе за уље од предстојеће бербе по 540 динара један килограм, што се међу тим сматра као врло ниска цена.

Ново друштво у Бугарској. У селу Конен основано је трговачко друштво с капит. од 100,000 дин., који се састоји из 2,000 акција. Циљ је друштву: да прима новац на штедњу, да подиже угледне и ружичне баште, као и ружична поља; да подиже заводе, где би се легло семе од свилених буба, да подиже пчелињаке, и да унапреди потрошњу млека — а за све радње да оно извршује новчане операције.

Извоз шећера — из Француске, Немачке, Аустро-Угарске и разних колонија, преко целе 1895—96. год. био је свега 5,963,167 тона рафинираног и 2,289,652 тона сировог. (Из Аустр. Угар. 3,063,153 т. рафин. и 1,958,224 т. сировог). — За 7 месеци 1896—97. до 1. маја ове године свега 3,747.850 т. рафин. и 986.392 т. сировог. (Из Аустр. Угар. 3,324.403 т. рафин. и 635 662 т. сировог). Из овога се види да је велики део извоза шећера из Аустр. Угар. државе, те да се ту много и производи.

Производња вуне у Немачкој. Немачко сточарство није у стању, да произведе толико вуне, колико је потребно немачкој индустрији као сировина. За то се вуна увози у Немачку у знатној количини. Увоз је тај порастао у последњих 15 година од 77.000 тона на 170.000 тона. Од увежене вуне је $^3/_4$ непосредно из прекоморских земаља. Највећи је пак лиферант вуне за Немачку Аргентинија. Ова шаље у Немачку преко $^1/_3$ целога увоза вуне.

Да ли да се пије сирово млеко. У новије доба опазили су лекари, да се сушица појављује у неким породицама услед тога, што пију сирово млеко од крава, које су сушичаве. Пошто се на кравама, које болују на плућима с почетка та болест не опажа, а многи и не знају, да млеко од сушичавих крава садржи у себи тако зване туберкулозне бациле, које проузрокују сушицу на сваком оном, који таково млеко пије, а особито сирово, то се упозорава свако да сирово млеко у опште и не пије, него нека сваки пут пре тога млеко прокува. Кад млеко узавре, оно се већ угреје до топлине 95 до 100 степени целзиевих, а у тој топлини почињу сви туберкулозни бацили. При топлини испод 95 степени цел. не гину ти бацили, с тога је пастеуризовано млеко скорим исто тако опасно, као сирово млеко.

Кратке вести. У Силистрији у Бугарској основано је штедионичко друштво „Напредак“ с капиталом од 40,000 дин. који се састоји из 2,000 акција по 20 дин. — У циљи унапређења домаћег свиларства у Србији приредила је недавно управа ратарске школе у Крагујевцу практичан курс о гајењу свилених буба. — Општине панчевачког среза, и то све — закључиле су једногласно да се међусобно вежу помоћу среског телефона. — Као најновији покушај у индустрији артије јесте тај да се од ње граде мотке телеграфске и прави собни намештај и све је добре каквоће. — У Румунији пријавила се три акционарска иностранска друштва и траже концесију за подизање фабрике шећера. Годишња потрошња шећера у овој држави износи 18 милијуна кила. — Фирма Евген А. Минх (трговци) у Београду добила је концесију на 10 година, да у Србији подигне творницу платна. Приход румунских железница у 1896. год. достигао је до 47,487.723.69 динара. — Из Јокохаме јављају, да су јапански финансијери отпутовали у Петроград, да отворе руско јапанску банку, која је била у пројекту. — Јапанска трговачка флота бројала је 1896. г. 528 морских пароброда и 173. једрењаче. Сад се израђују још 9 великих морских бродова и 34 разних других лађа. — После изведеног трговинског уговора између Србије и Бугарске — Српски трговци су као први пут купили у Чирпану и Станимаки 9 вагона вина из бербе од 1895 г. по $10^1/_2$ до 11 гроша (6 гроша динар) ведро од 12 ока. — Бугарска фирма Ставридес за коњак изашиље агенте у Србију да покуша свој коњак распространити, те ако је могуће поруке задобити. —

Званичне забелешке будимпештанске берзе

од 29. априла (11. маја.)

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 77 до 81, цена од 100 килограма од 7 ф. 65 н. до 8 ф. 05 нов.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 77 до 81 цена од 100 килограма од — ф. — н. до — ф. — нов.; нова од 7 ф. 80 н. до 8 ф. 10 н. пештанска, стара, каквоћа по хект. од 77 до 81, цена од 100 килгр. од — ф. — н. до — ф. — нов. нова од 7 ф. 75 н. до 8 ф. 05 н.; бачка, стара, какв. по хкл. од 77 до 81, цена од 100 кгр. од — ф. — н до — ф. — н. нова од 7 ф. 85 н. до 8 ф. 15 н.

Раж, нова, прве врсте, каквоћа по хектолитру од 70 до 72, цена од 100 кгр. од 6 ф. 25 н. до 6 ф. 30 н.; друге врсте, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од 6 ф. 20 н. до 6 ф. 25 нов.

Јечам. нови, за пићу, каквоћа по хкл. од 60 до 62. цена од 100 кгр. од 4 ф. 20 н. до 4 фор. 50 нов.; за пециво, какв, по хл. од 62 до 64, цена 5 фор. — н. до 5 ф. 80 н.; за пиваре, каквоћа по хектолитру од 64 до 66, цена 6 ф. 50 нов. до 8 ф. — н.

Зоб нова, каквоћа по хектолитру од 39 до 41 цена од 100 кгр. од 5 ф. 80 н. до 6 ф. 25 нов.

Кукуруз, нови, банатски, какв. по хл. од — до —, цена од 100 кгр. од 3 ф. 45 н. до 3 фор. 55 н, остали, каквоћа по хкл. од — до —, цена од 3 ф. 35 н. 3 ф. 40 н

Репица каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од — ф. — н. до — ф. — н.

Проја, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од 4 ф. 20 н. до 4 ф. 60 н.

Маст, 100 кгр. 55 ф. — н.

Сланина, 100 кгр. 52 ф. 50 н.; сушена 54 ф. — н.

Шљиве босанске 100 кгр. од 12 фр. 25 н. до 17 фор. — н.; славонске 100 кгр. 22 ф. — н.

За пренос робе на лађама плаћа се до Будимпеште од 100 килограма по Дунаву: од Панчева од 25 нов. до 27 нов. од Новог Сада од 21 нов. до 23 н. од Бездана од 13 н. до 15 н.; по Тиси: од Сегедина од 22 н. до 23 н. од Сенте од 25 н. до 26 н. од Титела од 23 н. до 24 н.; по Сави: од Митровице од 32 н. до 34 н.; по Бегеју: од Темишвара од 38 н. до 42 н. од Вел. Бечкерека од 25 н. до 27 нов.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 29. априла (11. маја.)

Дукати	5 ф. 65 н.
Наполеондори (20 франака)	9 ф. 51 н.
Угарска златна рента	122 ф. 25 н.
Аустриска златна рента	122 ф. 50 н.
Угарска крунска рента	99 ф. 60 н.
Немачке државне марке (од 100 мар.)	58 ф. 62 н.

*

Преглед трговине у прошлој недељи.

Махунасти плодови: Пасуљ бели, крупни, нови, од 6 фор. 25 нов. до 7 ф. — н., *пасуљица* 7 ф. 75 н. до 8 ф. 50 н. *жути пасуљ* 6 ф. 25 до 6 ф. 50 н. *Сочиво* — ф., 10—12—15 фор. *Мак* од 19 фор до 22 фор. Све од 100 килограма.

Шећер: прва врста 33 ф. 50 н.; шећер на коцке 34 фор, 50 н.; лошији 30 фор. 50 новч. франко у Будимпешти. Све од 100 кил.

Петролеј: фијуманско-амерички петролеј 23 ф.: 75 н. фијуманско-руски петролеј 20 ф. — н., салонски, оршавски петролеј 18 ф.50 н, кроштатски петролеј 15 ф. — н., све од 100 кил. нето са 20 проц. таре са обручима, царина се узима у Будимпешти; *угарски* петролеј са трикрста 20 ф. 50 н. са два крста 19 ф. —н, нето од 100 кил., нето тара инклузиве Барел аб Будимпешта.

Трговина

Нови Сад, 1. маја. Пшеница прве каквоће 7 ф. 40—— н. Пшеница средња 7 фр. 20 до — нов. Пшеница лакша роба 6 ф. 90— н. 7 ф. Наполица 6 ф. 50—— нов. Јечам 3 ф. 80—— н. 4 ф. — н. Зоб 5 ф. 20 до 30 н. Кукуруз у зрну 3 ф. 15 н. до 20 н. Маст 60 ф. Сланина сува 60 ф., дебела паљена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	48—49 н.
„ средњи	46—47 н.
„ лаки	40—44 н.

Све од 1 килограма.

Теоци	24—26 н. по клгр
Јагњци	5—12 ф. по пару.
Овци	—— ф. по пару.

*

Брашно. 24. априла по рим. *Фино* брашно: Нумера 0 — 13 ф. 60 н.; — 1. — 13 ф. 20 н. 2. — 12 ф. 80 н; 3 — 12 ф. 20 н.; брашно *за лебац*: Нумера 4. — 11 ф. 80 н.; 5. — 11 ф. 40 н. — 6. 11 ф. — н.; — 7. 9 ф. — н. брашно *несејано*: I. — 9 ф. — н.; II. — 8 ф. — н.; *мекиње*: 3 ф. — н; *грис* прве и друге врсте: 14 ф. 20 н.; треће врсте: 13 ф. 60 н. Све од 100 клграма. Цене су парног млина Валтазара *Фајта* у Новом Саду.

*

Стање воде под Новим Садом.

30. априла било је	4 07 мет.
1. маја било је	4.12 мет.

*

БЕЧ, 11. маја п. рим. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 9427 к., а дошло је 6056 ком. млађе врсте, 3172 комада угојених мађ. соја —. Свега 9228 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продавало се:

Прима роба	50—51 н. изнимно 51 н.
Средња „	46—48 н.
Сремска „	49—50 н.
Назимад „	40—44 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини 56—— ф.

„ „ масти . 52—— ф. Све од 100 кгр.

*

БЕЧ, 10. маја п. р. 1897. (Извештај воловског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс.)

Пријављено је било 3311 мађарског, 393 галичког и 656 немачког соја Свега 4360 ком.

Догон је био знатно мањи, но зато ипак се не могоше цене поправити, јер су многи купци још прошлог вашара потребу подмирили.

Продавало се за 100 килограма живе тежине: мађарски од ф. 23 –30, прима до фр. 34.—, га-

лички од фор. 24—30, прима до 33.50, немачки од 26—34, прима ф. 38·—

Слабије врсте, бикови и краве од ф. 19—29.

*

БЕЧ, 11. маја. по р. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс.)

Пријављено је било свега 9427 ком., а смештено за продају 6056 назимади и 3172 тешких свиња мађарског соја.

Продавало се:

Прима роба од	50—52	новчића
Средња „	„ 46—49	„
Лака „	„ 42—46	„
Назимад „	„ 32—41	„

на килограм живе тежине без потрошарине

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Позив на претплату.

Прошло је месец дана, како смо објавили, да ћемо издати

ТУМАЧ

ПОВЛАСТИЦА, ЗАКОНА, УРЕДАБА И ДРУГИХ НАРЕЂЕЊА СРПСКЕ НАРОДНО-ЦРКВЕНЕ АВТОНОМИЈЕ у Угарској, Хрватској и Славонији,

Написао

Др. Жарко Миладиновић

адвокат у Руми

а изнели смо на јавност и садржај Тумачу тако, да је свако увидети могао, да ће ова књига обухватити и протумачити све могуће установе, које се односе на нашу српску народну црквену автономију, те да ће „Тумач“ у истину бити тумач споменутих установа и саветник у автономним пословима сваком, који савета у том буде требао и тражио. А такве књиге до сад није било, те ће се тек сад „Тумачем“ испунити велика празнина, која је постојала на пољу науке о автономним установама, па је баш с тога очекивати, да ће га српски народ раширеним рукама дочекати и пригрлити.

Пошто је књига на широком основу обрађена, то ће бити и велика отприлике **30 (тридесет)** *штампаних табака* а облик ће јој бити велике шеснајстине. **Цена** пак износи 2 фор., која је према обиму књиге доиста **врло умерена**.

Али да би књига у народ продрла, то овим отварамо претплату са уписним роком до 15. маја о. г., па с тога молимо, да нам се свако до тога дана јави и претплату пошље. Скупљачима дајемо на дар 11 књигу или вредност ове, па их умољавамо, да нам и списак претплатника и саму претплату пошљу што пре, како би могли знати, колико примерака да спремимо, да би могли све претплатнике подмирити.

Пошто ће дућанска цена знатно већа бити од претплатне, то ће за сваког пробитачније бити, да сад по умерену претплатну цену књигу ову набави.

Очекујемо пак добар одзив од стране народа српског, које с тога, што ће „Тумач“ сад при изборима за српски сабор, који нам се брзим корацима приближују, врло потребан бити, а и које с тога, што је цена књизи по све умерена.

У *Новом Саду*, 1. (13.) априла 1897.

С поштовањем

Штампарија Ђорђа Ивковића

у Новом Саду.

Јавна захвала.

Свима који при погребу нашег милог и нигда незаборављеног сина

МИХАЈИЛА МАТИЋА

ученика I. разреда велике српске новосадске гимназије

учествоваше, и тиме му последњу пошту одаше, овим најусрдније благодаримо. Посебце пак захваљујемо гг. свештеницима Марку Шаули пароху и Јовану Латинкићу катихети српских основних школа, који милог нам покојника опојаше; гг. учитељима Тоши Огризовићу, Петру Стефановићу и Душану Поповићу, г. опћинском начаднику Калману пл. Јанчо, господи судским јурасорима кр. котарског суда у Руми и осталом чиновништву.

Особита благодарност нека је гг. професорима велике српске новосадске гимназије, нарочито пак професору Милану А. Јовановићу, који нам је писмено саучешће у тузи нашој изјавио, ученицима првог гимназијског разреда, друговима покојниковим, који своме другу а нашем сину венац са тракама на самртни одар послаше, као и бившој другарици и саученици Вукосави Надбандић, која му венац до вечне куће однесе; младој господи трговачким помоћницима који га до гроба однеше. На послетку благодиримо госпођи Олги Јоце Богдановића, која у име свога сина Богдана као најбољег друга нашег покојника и другу његовом Алекси Гајшину који му венцима од свежег цвећа окитише самртни одар и тиме нам грдну тугу у нашој големој жалости у неколико ублажише.

У Руми 23. априла (5. маја) 1897.

196 Ожалошћени родитељи:

Милош и Емилија Матић.

Огласи.

Бр. 136./У. О. — VI. — 1897.

СТЕЧАЈ

за место књиговође „Матице Српске.“

Оставком досадањег књиговође „Матице Српске“ Јована Токалића расписује се према одлуци Управног Одбора стечај на то место.

Годишња је плата књиговођи 1000 фор. а у име станарине добије 200 фор.

У дужност књиговође спада, да води главне књиге о сваком раду и све рачунске књиге које су за преглед целе радње потребне; да води главни дневник о свима фондовима и да га закључује сваки дан. Он је дужан сваке године главни рачун о сваком фонду да састави и да га по свршетку године најдуље за три месеца поднесе на даљи преглед Управном Одбору. Он прописује пристојбе и рачуна камате, он води уруџбени записник и сву кореспонденцију; он отвара све на благајницу управљене дописе и поднеске, у којима се не налазе новци и уводи их у уруџбени записник.

Књиговођа је дужан положити кауцију у износу своје годишње плате.

Молиоци морају према оном што је наведено доказати, да су не само с успехом свршили стручне трговачке науке, него да су се и неко време у заводу каквом практички у струци својој изобразили и извежбали. Уз то се тражи од њих потпуно знање српског, мађарског и немачког језика.

Ко жели то место тражити, ваља да приложи молбеници својој све нужне исправе и доказе о свршеним наукама, о пракси и о моралном и политичком владању свом.

Књиговођу бира Управни Одбор и то привремено до главне скупштине о г.

Рок овом стечају траје до 31. маја о. г. по нов. кал.

Молбенице са прописаном белегом провиђене, и удешене према захтевима овога стечаја, ваља до одређеног дана послати председнику „Матице Српске“ у Нови Сад.

Из седнице Управног Одбора „Матице Српске“ у Новом Саду 19. априла (1. маја) о. г.

Председник „Матице Српске“:

А. Хаџић с. р.

Др. Милан Савић с. р.

секретар. 191 3—3

Kihirdetés.

Az ujvidéki anyakönyvi kerület alulirott anyakönyvvezetője kihirdeti, hogy:

1. Lyubinkovics Velimir ki családi állapotára nézve: nötlen, és a kinek vallása: görög keleti, állása (foglalkozása): földmivelési napszámos, lakóhelye: Kamenicz, születési helye: Kamenicz, ideje: 1867. évi márczius hó 18. napja s a ki néhai Lyubinkovics Lázárnak és özvegyének született Prodanovics Zsófiának fia.

2. Milosevics Emilia ki családi állapotára nézve: hajadon, és a kinek vallása: görög keleti, állása (foglalkozása): lakóhelye: Ujvidék, születési helye: Krcsedin, ideje: 1881 évi május hó 5. napja s a ki Milosevics Györgynek és nejének született Zsivkov Emiliának leánya egymással házasságot szándékoznak kötni.

Felhivatnak mindazok, a kiknek a nevezett házasulókra vonatkozó valamely törvényes akadályról vagy a szabad beleegyezést kizáró körülményről tudomásuk van, hogy ezt alulirott anyakönyvvezetőnél (helyettesnél) közvetlenül, vagy a kifüggesztési hely községi elöljárósága (illetőleg anyakönyvvezetője) utján jelentsék be.

Ezt a kihirdetést a következő helyeken kell teljesiteni u. m. Ujvidéken és hirlapi közzététel utján Kameniczon.

Kelt Ujvidéken, 1897 evi május hó 8. napján.

Profuma Péter

anyakönyvvezető.

ОБЈАВА.

Потписани матричар новосадског матрикулашког среза објављује, да:

1. Љубинковић Велимир, који је по свом породичном положају: нежењен, а који је вере: источно-православне; занимања: земљеделски радник, боравиште: Каменица, место рођења: Каменица, година и дан рођења: 1867. год. марта 18. и који је син: пок. Љубинковића Лазара и жене му рођене Софије Продановић.

2. Милошевић Емилија, која је по свом породичном положају: девојка; а вере: православне; занимања: — боравиште: Нови Сад; место рођења: Крчедин; година и дан рођења: 1881 год. маја 5., и која је кћи: Милошевића Ђорђа и жене му рођене Живков Емилије — жеље ступити у брак.

Позивају се сви они, који би знали за какву законити препреку, што се односи на женике, или за какву околност што искључује слободни пристанак, да го пријаве потписаном матричару (заменику му) непосредно, или преко представништва, (односно матричара) оног места, где се ово јавно обнародује.

Ово се има објавити у Новом Саду и новосадском листу „Застави“ и у Каменици.

У Новом Саду 8 маја 1897.

(М. П.) ПРОФУМА ПЕТАР

196 1—1 матричар.

Оглас.

Сремска стара бела и фуксет **ВИНА** од 180 хектолитара имам на продају по врло повољној цени, дајем од 100 литара па на више.

Катица удова Дерра

195 2—3 ћурчинска улица.

Трговина шпецераја и деликатеса

БОШКА СТАКИЋА

У НОВОМ САДУ „КОД ЈЕЛЕНА“

потребује што пре једног шегрта и једног практиканта. 1—2

ЈЕДАН ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК

млађи, тражи себи стално место у већим варошима и бољим трговинама. Вичан је шпецерајској, деликатесној, материјалној, разних боја мешовитој трговини. Говори осим српски, још врло добро немачки и мађарски. Ступити може одма. Упитати се у администрацији „Заставе.“

1—3

ШТРЦАЉКА

ЗА ПЕРОНОСПОРУ

„L Automatique“

(САМОРАДИЉА)

Призната је најбоља штрцаљка саморадена, не потребује никаквих оправака, без икаквог телесног напрезања уштрцава **једнако** и тим се јако упија у лист, и може један човек њоме **двапут** толико урадити, него ли обичним шмрком у исто доба.

Тих штрцаљака и за каламљење у зелено потребних

ГУМИ-ВЕЗА

најбоље каквоће, има потписани на стоваришту на продају по најјефтинијим

фабричким ценама.

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ

на Јелисаветину тргу бр. 7.

189 3—6 у Новом Саду.

Продајем

из слободне руке **једну гарнитуру парну вршећу машину** у врло добром стању под добрим условима. Купци се имају код мене у Тителу упитати.

192 3—3 ЛАЗАР М. ЈАНКОВИЋ.

! ЗА ВИНОГРАДАРЕ !

ГУМА

за везивање каламака који се у зелено раде. Исте има исечене пантљике од 15 цм. дужине и намотане на калем од 1 киле тежине. Ову може сваки сећи по потреби.

Гума је најбоље каквоће под гаранцијом за трајност и ваљаност.

ЦЕНА ЈЕ ЈЕФТИНИЈА НО ИГДЕ.

РУЖА У ЛОНЦИ

у много најлепших сорти нуди

СЕМЕНАРНИЦА и ВРТАРНИЦА

Војина Јовановића

198 1—2 на житној пијаци у Новом Саду.

САЛАШ

одмах крај Нове Градишке (Славонија) са солидно зиданом кућом са три собе, кујном подрумом, великом шупом и шталом са 6 јутара воћњака и 14 јутара оранице, добро нађубрене, 24 јутра ливаде првог реда дајем под аренду или на поле евентуално и продајем под врло повољним условима.

Др. Алекс. Николајевић,

кр. котарски лечник

186 3—3 Нова Градишка (Славонија).

ЗА 3600 ФОРИНАТА

ЈЕДНА ВЕЛИКА ЛЕПА

КУЋА

лежећа на ћошку у Жабљу

састоји се из једнога великога пријатнога дућана, велики стан, до њега магаза за рану, чардак и штала: — у авлији за становање засебна кућа састоји се из собе и кујне, и налазећи још 1. катастрална јутра велике баште, у авлији велике просторије, продаје се под врло повољним условима из слободне руке, део плате довољно је 1000 форината, остатак може се у више годишњима оброцима одплатити, иста кућа тако је сада оправљена да потпуно одговара новој а издата је под врло добар закуп.

Ближа извештаја даје Администрација овог листа. 187 2—2

Рихтеров Анкер-Паин-Експелер

Liniment. Capsici compos.

Овај чувени кућевни лек одржао је пробу и критику садашњег времена, јер се не мање већ од 27 година као поуздан лек употребљује, **и то ублажава болове од реуме, костобоље, разхлађења** и томе сличних патња и болести, да га и сами лекари врло често болесницима прописују. Овај прави Анкер-Паин-Експелер, није никакво тајно средство за употребљавање, но прави народни кућевни лек, који због тога не би требао ни из једне куће да фали. За цену од 50 нов., 70 нов. и 1 фор. може се у свима лекарницама добити. Главно стовариште код **Josef v. Török Apotheker in Budapest.**

Код куповања треба пазити, те да се од преваре и штете сачува, треба сваку флашицу која нема на себи ове ознаке (ленгера) и име **Рихтер** да ју врати натраг.

F. Ad. Richter & Cie k. u. k. Hoflieferant, Budapest.

597 47—56

МАЛИ ОГЛАСИ.

Купио бих, ко би имао да прода један **побољи** децимал-кантар који мери 400—500 клг. са једним гевихтом од 20 кила, један побољи паламар (пајван) са којим би се могла спуштати тежина бурадi од 600 кила и једну велику и јаку подрумску бургију за бушење витински бурадi, разуме се све знатно јефтиније него ново. Продао бих један баланц-кантар, који мери 20 кила за 6 фор. Празна растова бурад од масти од 3 акова величине, продајем по 1 фор. згодна за купус, кишницу итд.

Упитати у администрацији „Заставе.“ 1—2

Потписани учтиво *препоручујем* славним црквеним општинама моје богато снабдевено стовариште готових *свештеничких одежда* (40 комада), *неба* (4), *барјана и рипида* (12), што се све може одмах добити код мене. Осим тога имам на продају и *ђаконских* и *ђачких стихара*, *пјатохљебница*, *кандила*, и свега; што је за цркву потребно. Исто тако израђујем и *свештенично одело.* — Поруке обављам и најтачније и са најумеренијом ценом.

Светозар Миловановић

кројач

73 11—25 у Новом Саду *на главној пијаци у кући где је кафана „Јелисавета“.*

Чувајте се патворина.

Ц. и кр. повл. и одликована творница мараскина (Maraschino di Zara)

у Задру **Р. ВЛАХОВ** Далмација.

Најбољи, најздравији и најгласовитији **ликер на свету** против слабини желудца итд. је

ВЛАХОВ

Ко жели одржати здрав желудац, ко жели добро стање, веселу ћуд, у опште очувати себи здравље, нека пије тај по целом свету распрострањени, од свих хваљени ликер „Влахов“, кога из биљака крашне Далмације **једини на свету Р. ВЛАХОВ у Задру (Далмација)** спрема и зготовљава.

83 32—50

Чувајте се патворина и захтевајте увек прави „ВЛАХОВ“ из Задра, који се у свакој бољој трговини и кафани добити може.

Прави „ВЛАХОВ“ је награђен на свима изложбама највећом наградом.

Иде додатак.

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

АГРАРНИ МЕМОРАНДУМ

ПРЕДАТ У БЕЧУ 8. (20.) АПРИЛА 1897.

Ваше царско и краљевско Апостолско Величанство!

Најпонизније потписани близу пет стотина сељака земљорадника, кметова, који заступају ова села и кнежине: Драксенић, Мирковац, Градина, Међеђа, Мљечанац, Војскова, Клековци, Срефлије, Међувођа, Демеровац, и Гуњевци из Босне у име своје, као и у име хиљадама својих породица, жена и деце, тако исто и у име васколиког сељачког земљорадничког сталежа у нашој отаџбини, који са нама једнаку судбину дели, опуномоћили смо нашу браћу Стојана Грбовца из Драксенића, Ђурђа Корицу, из Градине, Остоју Гвоздена из Мирковца и Тешу Трубарца из Мљечанца (Међувође) да у место свију нас изиђу пред пресветло лице Вашег Величанства, да изнесу изјаве и уверења наше најдубље синовље оданости и верности, и да коленопоклоно положе на подножје Превишњег Престола са нашим потписаним именима

Споменицу наших аграрних тегоба

у којој ће верно нацртати све оне големе јаде, који притискују цео земљораднички сталеж у нашој отаџбини, који хоће да га упропасте, доведу до просјачког штапа, да му скину кров са главе и отерају га као бескућника са свога стародревног огњишта, и уједно умолити највишу заштиту и спас, који једино још очекују од стране свемоћне речи Вашег Величанства.

Но пре но што се упустимо у набрајање наших имовних, аграрних невоља, нека нам је дозвољено споменути оне патње које земљораднички сталеж има да непрестано трпи од стране земаљских власти и чиновника, који са нама сељацима сасвим нечовечно поступају сматрају нас више као ствар или животињу, која је лишена сваког осећаја и права; изложени смо сваким неправдама и суровостима; органи власти дочекују нас увек са најпогрднијим речима и псовкама, што нас све, у дубини душе вређа, и угушује свако племенито осећање. Када тражимо код власти заштите, нас хапсе, и затварају, као што нам и иначе без узрока прете затвором, Зеницом, и често нас, без икаквог поступка, бацају у затвор, тако да смо ми у дну нашег бића застрашени, заплашени и убијено нам је свако слободније мишљење и кретање, што нас дубоко понижава, и ми не верујемо да у целом образованом свету може бити овако потчињених људских створова, као што смо ми земљорадници у Босни и Херцеговини, којима поред тога није дата прилика и могућност да путем просвете уђемо у ред осталог образованог света.

Овај и оваки поступак земаљских власти и чиновника, који су сакупљени из разних странаца, што не познају ни нашу земљу, ни наше обичаје и потребе, нити наш језик, и који не осећају никакве љубави према овим земљама и народу, у многоме доприноси да многа наша браћа Мухамедове вере напуштају овај свој завичај и бјеже у даљину од њега.

Па и онда, када смо приморани да се обратимо на оно високо место, које нам сачињава сву наду, да изиђемо пред лице Вашег Величанства, да се синовљом оданошћу поклонимо и потражимо лека нашем злу и нађемо спас, — и онда нас прогањају, стављају нам необориве препреке, прете затвором, тако да смо и сада морали у тајности да опуномоћимо наше изасланике и ови су кришом морали да се крену на пут, јер би нас иначе све прогласили за бунтовнике, у ту цел би тражили и нашли проданих душа, лажних сведока, каквих свугде, па и у нашим земљама има, и грозно би нас прогонили, а по досадашњем горком и прегорком искуству исто то нас и наше изасланике чека и сада, када се дозна да смо тешком муком успели да пробијемо онај зид који је подигнут између нас и између нашег премилостивог заштитника, Вашег царског и краљевског Величанства!

Па ипак зато даље нисмо могли и не можемо да ћутимо и трпимо. Наше јадно стање превршило је сву меру, и нами остаје још само нада да ће нам сунце спаса од извесне пропасти синути са висине славом увенчаног Превишњег Престола Вашег Величанства.

*

Ваше Величанство!

Цела тужна историја наше несрећне отаџбине дуг је низ крвавих немира и сукоба због злих аграрних, имовних прилика које су заоштрене биле још вјерском и друштвеном нетрпљивошћу и размирицама, јер осим тога што је на једној страни био мали број господара земље, бегова и ага а на другој страни огромна и претежна већина скоро бесправних земљорадника, слугу, кметова, — придошло је то да су сви господари земље мухамеданци а радници највећим делом хришћани, са којима је исто тако потчињен био и један мали део земљорадника мухамеданске вере.

Вечити немири и устанци били су последица тог злокобног стања и изазвали су потребу још за отоманске владавине, да се потражи лека том стању.

Отоманска владавина уредила је те зле аграрне прилике законом од 7. рамазана 1274. а нарочито законом од 14. сефера 1276. год. (31. авг. 1859.), који је могао земљораднички сталеж, кметове, донекле да задовољи, тим пре што су недостатке тог закона у току времена надопунили уговори између бегова и кметова и обичајно право које се утврдило и поштовало. и у тако донекле уређеном стању затекла је наше земље окупација у години 1878,

Но несавесност и неправда управљача и чиновника наших изазвала је и после оног уређења од 14. сефера 1276. (1859.) године вечите немире и устанке те је тако дошло до устанка од 1875. године који је довео 1878. до окупације.

Сав потиштени народ а нарочито хришћански живаљ са радошћу је дочекао окупацију у нади да ће се сада аграрне прилике онако уредити стално, како је то у осталој просвећеној Европи и у земљама које су срећне да су под моћним скиптром Вашег Величанства и да ће тиме свако доћи до својих права, те ће тако и верске противности, антагонизма нестати. Данас после скоро две десетине година на жалост не само да то није учињено, већ је наше стање усљед неправедног руковања окупационих власти и чиновника још много горе но за времена отоманске владавине, јер ни аграрно уређење које је постигнуто законом од 14. сефера није се одржало у оним одређењима која су ишла у прилог земљорадника, кметова. А то је оно, што хоћемо овом понизном споменицом да покажемо и да докажемо.

Да је очекивање и нада потиштеног а нарочито хришћанског народа, да ће се окупацијом уредити аграрни односи и тиме отклонити верске и друштвене противности те тако успоставити стални мир, и ред, — оправдано било, то нам потврђује још боље пут и начин како су велесиле влади Вашег Величанства подариле мандат да поседне Босну и Херцеговину и да њима управља.

У седници од 16. (28.) јуна 1878. у којој се Берлински Конгрес бавио питањем Босне и Херцеговине поднео је пуномоћник аустроугарски гроф Андраши свој меморандум, у којем је тврдио да отоманска владавина није у стању да спроведе стално уређење и умирење ових покрајина, које су увек грозиле европском миру, јер би она „требала да изведе уређење аграрног питања, које је било главни повод периодичним потресима, који су бунили становништво, али да је ово проблем који је пун тешкоћа код једног становништва, које је верски и друштвено подељено на непријатељске логоре, проблем, који само јака и непристрасна влада може решити у једној земљи, у којој се власност свију непокретнина налази у рукама мухамеданаца, док хришћански кметови и радници чине велику већину становништва“. („Elle devrait mettre en oeuvre le règlement de la question agraire, source principale des secousses périodiques, qui ont agité ces contrées problème hérissé d'obstacles au millieu d' une population déchirée par les haines réligieuses et les rancunes sociales, problème qu'un pouvoir fort et impartial seul peut résoudre dans un pays, où toute la propriété foncière se trouve dans les mains des musulmans pendant que les chrétiens laboureurs ou fermiers forment la majorité des habitants“.)

Уједно је изјавио да би влада Вашег Величанства била готова да прими тако решење, којем би следило брзо и коначно уређењу и умирење наше отаџбине и у XXV. чл. Берлинског Уговора је у ту сврху поверен мандат Аустро-Угарској да поседне и управља Босном и Херцеговином.

Домољубива дужност и очајно наше стање гони нас да откријемо пред очинским погледом Вашег Величанства ону црну и густу копрену коју су преко наших прилика превукле власти и чиновници и да отворено покажемо истинско стање наших односа и искажемо да ни данас после толико година, није аграрно наше питање решено, те тиме нису отклоњене ни оне верске и друштвене противности, које су последице тог нерешеног питања, већ је на против још у многоме погоршано аграрно уређење, које је било за отоманске владавине, те су односи између нас кметова и између спахија још заоштренији а према томе је и вјерска и друштвена запетост, већа но што је тада била.

Ова вјерска и друштвена запетост дошла је до врхунца онде где су спахије нечовечне и неправедне, којима очевидно иду на руку земаљске власти и чиновници да нас земљораднике, кметове упропасте; — док је увек било, а и сада има спахија који са својим кметовима у љубави живе и у томе свој заједнички напредак налазе и код ових и нема вјерских и друштвених противности, јер не отимају од кметова њихов иметак, и када би аграрно питање тако решено било, како је то у просвећеним земљама, нестало би и сваких противности јер ми смо вазда готови били да дадемо богу божије, цару царево, а бегу бегово, — само и нама да се остави што је наше и да се ослободимо од садашњег ропског положаја и уђемо у ред слободних грађана. Но на жалост ових и оваких праведних и човечних бегова сваки дан је све мање. И за њих су садашње прилике све теже и теже и њихово јатомично исељавање из земље јасно показује, да су и оне богате спахије мухамеданци незадовољни са садашњим стањем као и ми хришћанска сиротиња раја, која се не сели и чува своја стара огњишта до последњег даха свога живота.

Па још када нам је познато, да је аграрно питање у оним земљама, које су као и наше до скора потпадале под отоманску владавину, врло брзо на задовољство свију, и мухамеданских бегова и хришћанских кметова, тако коначно решено, да је тиме и свака вјерска и друштвена противност сасвим нестала и потпуном задовољству и сложном живљењу места учинила, док то у нашим земљама ни за две десетине година учињено није, већ се очевидно потпомажу они неправедни и себични бегови који узимају од кметова, то морамо са големим болом у души да поверујемо, да се хоће вјерска и друштвена противност да одржава, које ни срећи ни задовољству не води.

А када са једне стране сваког дана видимо да са несрећених аграрних прилика ми кметови губимо земљу и стоку која нас храни, и од којих сносимо радо јавне терете, и да нам се руши онај кров који нас штити од непогоде, и када видимо са друге стране, да у земље наше улазе туђинци и странци, којима се чине све могуће олакшице, на које ми ни помислити не смемо, — онда нам мора јад срце стегнути и мора нам се родити помисао, да нас зато аграрне неприлике убијају да би наше вајкадашње, прадедовско огњиште оставили, како би у њега лакше странци и туђинци из бела света улећи могли.

То је она ужасна и црна слика коју нам показује наша будућност, ако се Ваше Величанство не смилује на јаук целог осиромашеног земљорадничког сталежа, и која нас је нагнала да узнемирујемо Високу особу Вашег Величанства са овом нашом понизном молбом, те да јасно покажемо и докажемо да су данас аграрне прилике у нашим покрајинама много горе но што су биле за времена отоманске владавине.

*

Ваше Величанство премилостиви Саре и Краљу!

Да су сада аграрне наше прилике не само неуређене, но још и јако погоршане слободни смо у овоме изнети:

И данас, после близу двадесет година од окупације, код нас постоји подела становништва на сталеже, као што је било у мрачном средњем веку, и данас ми живимо у најгорем феудалном добу, где су на једној страни господари земље а на другој страни бесправни радници, слуге и робови; од окупације није ништа чињено да се ово срамно стање поправи, но је само робовање љуће, а живот раднички беднији постао.

За основ наших аграрних прилика примљен је турски закон од 14. сефера 1271. по Хиџри (31. авг. 1859.), којим је доста повољно уређено било стање, но све оно што је у том закону добро било у току

времена искварено је на штету земљорадничког сталежа, кметова, а све што је ново уведено, такође је ишло на то да поквари добре односе између мухамеданских бегова и њихових хришћанских па и мухамеданских кметова које је отоманска владавина горњим законом хтела да постигне, а ту ћемо нашу тврдњу непобитно доказати.

Окупационе власти и чиновници оставили су стари, феудални сустав у његовом нарочитом облику какав је у нашим земљама под отоманском владавином задобио, — само су на њега наметле теже мере у спровађању, које тај сустав никако поднети не може и сав тешки терет тога неприродног поступка пада на слаба плећа сиротог земљорадника, кмета.

Од закона од 14. сефера овамо имали смо ми кметови под отоманском владавином да дајемо од свих земаљских прихода у корист државне благајне десети део: десетину, а беговима и агама давали смо трећину од прихода оних земаља које им је Њ. В. Султан на уживање уступио, и све то у *природним производима*, и то десетину држави од свега годишњег прихода, а трећину бегу од чистог прихода пошто кмет одлучи и извади сјеме своје, и ти терети давали су се по турским законима у четири годишња оброка од три мјесеца и нису се оврхом утеривали док се нису навршила потпуна три мјесеца, а која је оврха била само лична.

Од овог старог сустава задржале су садашње окупационе власти само то, да је остављена десетина и трећина, а све остало је погоршано и то:

уведено је давање десетине у новцу на место природних производа,

бегови и аге добијају трећину своју према десетини, а не по одбитку сјемена, па неки од њи ту трећину узимају у новцу а не у нарави,

за уплаћивање десетине и трећине одређен је само један рок у месецима септембар, октобар и новембар, после којих је сав порез уједанпут утјерив овршним путем,

на место личне оврхе, која је једино под турским законима постојала уведена је најстрожија, немилосрдна и безобзирна оврха на ствари.

Из овога се већ види у како је јако погоршаном облику постао стари аграрни одношај од окупације овамо, јер пре свега када окупациона влада за тако дуго време није решила аграрно питање и није увела по разним класама земље, утврђену порезу на земљу, — није се могло ни плаћање јавних терета увести у новцу, већ је требало и морало да остане давање у натури, које је према старом суставу једино саразмерно и праведно било.

А овако, што је наређено плаћање десетине у новцу место у нарави нама је грдна штета учињена, нама су јавни терети много већи и ми сада много више морамо да дајемо но што смо давали за време отоманске владавине, нарочито тиме што се од нас не прима десетина по оној цени коју има на пијаци произвођача, нити онога доба када се десетина уплаћује у јесен, када има највише сабраних производа те им је и цена најмање — већ по просечној цени свих пијачних цена од целе године која је редовно много већа, тако да обично морамо двоструку меру наших производа да продамо, док достигнемо званичну цену која је одређена за десетину.

Исто тако нам је погоршано јако стање и тиме што је уведен само један рок годишњи и то онај када су цене производа земље најниже, у место четири који беху за турска времена, када нам је лакше било у оброцима давати и бољу цену нашим производима тражити и наћи.

А оврха на ствари која је после окупације уведена тако је строга и немилосрдна, какве нигде не може бити, јер одузима људима све, и последњи залогај, (као што су, да наведемо само један пример Петру Аћимовићу из Грбовице оврхом однели из куће последњих 5 ока брашна и оставили га са женом и петоро гладне деце.) Па и оно одузимају оврхом без којега не могу свој опстанак очувати, без чега не могу обрађивати извор свог опстанка земљу: а то је теглећу марву, тако да је већ сада по селима мало људи који имају са чим да узору, па оврховодитељи поред тога и то чине да заплењују и ону теглећу марву за коју сами најбоље знају да није дужникова, јер су му они одвели и последњи комад, а он је морао позајмити марву од добрих људи само да не остане без хлеба, те тако се и туђе узима, а помоћи против свега овога код власти не можемо да нађемо.

Ово би већ доста било да нас одведе пропасти, но осим тога начин и поступак како се одређује и процењује десетина превазилази сваку меру, сасвим је наперен на то, да цео земљоradnички сталеж доведе до просјачког штапа и изазове његово највеће незадовољство и очајање. А при том начину и процењивању десетине, највећа неправда и највеће зло је учињено земљорадничком сталежу тиме што је после окупације земаљска влада наредила да су свугде онде где несавесне неке спахије нису хтеле и неће да признају праведне њихове кметовске захтеве, кметови дужни спахијама давати трећину према државном попису за десетину и према томе морамо и негде и спахијама да дајемо у новцу, јер ни неки од њих неће да приме у производима (као н. пр. Махмут бег Бишчевић из Крупе и многи други), чега за времена отоманске владавине није било, јер се онда по закону и обичајном праву спахији трећина давала у нарави и то само: од оног дела, који је преостајао пошто би кмет одвадио семе, тако да су у том погледу турске паше и кадије праведније и човечније биле према хришћанским кметовима од данашњих хришћанских власти, које иду на руку неправедним и несавесним спахијама, док и данас ваљане спахије као и пређе чувају своје кметове и још им од свога дају семе, ако је била година неродна. Сада пак што се спахијска трећина опредељује према земаљској десетини, и што нам се не дозвољава да пре процене извадимо наше семе, пада управо на нас да ми земљорадници морамо да дајемо и десетину од спахијске трећине, што би спахија требао да чини!

Поред тога чини нам се грдна неправда и голема штета тиме, што десетари, као органи земаљске власти при процењивању десетине имају увек пред очима интересе државне, те иду за тим да процена што већа испадне те отуд што је сада земаљска влада интересе земаљске идентификовала са интересима појединих себичних и грамзивих спахија, иде за тим да те и таке спахије вуку са леђа сиротог земљорадника неправедну велику корист из претеране ревности тих земаљских десетара, — чега и опет није било за отоманске владавине, која се трудила од 14 сефера овамо, да подједнако штити и кметовска и спахијска права.

А да се види да претерана ревност земаљских десетара десетину и према њој и трећину неправедно и несавесно процењује морамо навести да до данас земаљска влада није те десетаре учинила чиновницима са сталним плаћама, већ се они узимају са сокака и само за време док траје попис десетине, а као награду добијају извесни постотак од целе пописане десетине, те тако при попису том немају само државне интересе пред очима, већ и своје себичњачке, јер иду за тим да за кратко време трајања пописа десетине толико за се накупе, колико им за цело остало време године потребује, јер су то људи без икаквог другог занимања и прихода.

Па још кад се узме у обзир да при пописивању десетине и трећине од окупације овамо учествује од стране државе: десетар, а поред њега агински субаша а од стране земљорадника проценитељ, дакле да двојица стоје према једном земљоraднику, може се видити да ће увек патити добробит земљорадника и да ће увек сасвим и све онако бити како то она друга двојица: десетар и спахија за своје користи одреде. Но и то није све. Земљоradnички проценитељи не само да су потпуно немоћни при том пописивању трећине и десетине, већ их десетар и спахија сматрају и за сасвим бесправне. Јер када се наши проценитељи заузму против претеране процене наших прихода, онда их десетари одмах грде и застрашавају и прете им Зеницом, а кад их питају зашто су они, проценитељи, онда при попису, када не смеју да заступају праведне интересе земљорадника, онда им неки одговоре, да су за то ту да десетаре чувају од паса, а десило се и то, да су проценитељи отишли дотичном предстојнику да чине приговоре против претеране и несавесне процене, но у место заштите још су онде нагрђени и у затвор бачени, као што се и у Међеђи десило.

Када се све ове овде наведене неправде при пописивању и процјењивању десетине и трећине у обзир узму, онда мора јасно бити да нам тим путем десетина и трећина однесе све наше производе са земље, тако да нам ни за сјеме не преостаје, а да на наш свакидашњи хлеб и не помислимо, зато је нама под данашњим приликама и много теже живити но што је било за турско доба, тим пре што је оном злосрећном владином наредбом, да се спахијска трећина има давати према земаљској десетини, дата прилика неким несавесним и грамзивим спахијама да од нас кметова одузимају за себе трећину и од оних производа земље од којих за отоманске владавине нису имали права да узимају за себе трећину, и све наше жалбе у том погледу остале су код земаљских власти без икаквога успеха. Из тога разлога смо ми земљорадници, на неким местима приморани били да сасвим напустимо обрађивање наших башта око домова, које су нас испомагале у исхрани, јер десетина и незаконита трећина, коју од нас у новцу траже, одузима нам и те све производе, те нама ништа баш преостајало није. — Овим је путем морала од окупације да пропадне нека грана производње од земље, која је под отоманском владавином мирно постојала и напредовала.

Па на исти неправедан и несавестан начин као што се пописују и процењују земаљски производи за десетину и трећину, поступа се и при пописивању марве и стоке за пашарину чиме нам се хоће да упропасти и сточарство, које је један од најважнијих извора нашег живљења, јер несавесни пописивачи пописују за пашарину и ону ситну и младу стоку која је испод године дана, а која за турско доба није подпадала под пашарину, и под изговором да затајивамо пописују много више но што нађу, па пописују и онде где ништа не нађу, а када се због овога потужимо код надлежних власти, нама се прети затвором, из освете нам се онда још горе и више пописује и немилосрдно се од нас оврхом онда утерује така неправедна пашарина, те нам се узима и последњи залогај из уста. Примера оваких је било свугде, а овде спомињемо само село *Демеровац*. Па тако исто нас јако терете разне пристојбе и резумати када са стоком идемо на сајам, каквих није било пређе.

Из овога се свега види да нам је сада у многоме, управо у свему, много горе но за отоманског вакта, и да неминовно срљамо у извесну пропаст, — ако се овом и оваком стању за времена на пут не стане.

* * *

Ваше царско и краљевско Величанство!

У горњему покушали смо да изнесемо пред безпристрасне очи Вашег Величанства како се наше стање усљед неуређивања аграрних прилика наших јако погоршало, нарочито у погледу старог порезног сустава, основаног на средњевековним поседним односима, а отештаног и покваренoг у сваком погледу неким европским установама, а сада нека нам буде дозвољено да покажемо како су и ти стари, средњевековни поседни и имовински односи под данашњом владавином само гори облик добили тако да запетост и противност између власника и поседника и земљорадника све већа и заоштренија бива, те тако се не може никада доћи ни до изглађења оних верских и друштвених трзавица, које су од вајкада љуто разривале утробу наше несрећне отачбине.

Није доста што нас горе оцртани несрећни порезни сустав лишава свих прихода и плодова нашег крвавим знојем на обрађивање земље утрошеног тешког и напорног рада, но у новије доба почињу да нам одузимају и саму ту земљу коју је наш труд прокрчио и зиратио и коју смо од вајкада обрађивали и ону непрокрчену и незирађену земљу на коју смо од памтивека и ми и наши дедови имали разна права кметовска као: пашњак, сенокошу, шумско дрво и друга, и која су нам се права за турскога вакта вазда поштовала.

По турском праву, нарочито од 14. сефера 1276. (1859.) год. на овамо имали смо ми земљоradни кметови или ћифчије овака кметовска права и служности на оним земљама које смо као такови обрађивали, на такозваним ћифлуцима и то:

а) Спахија (ћифлук сахибија) није нас могао макнути са тих ћифлука без нашег пристанка и ако смо бар трећину нашег поседа обрађивали;

б) на те ћифлуке имали смо право првокупа или искупа, по коме ћифлук сахибија није смео да нас прода другоме, док нам понуди најпре да се искупимо, а ако је продао то смо у року од године дана могли новом власнику да исплатимо оно што је он платио и да се тако искупимо. Ово нам је потврдио нарочито закон од 7. мухарема 1293. (1876.);

в) Ћифлук сахибије (спахије) били су дужни да у добром стању одржавају куће у којима ми станујемо и стаје за марву;

г) разна наша кметовска права и служности као: сеча дрва, јавне испусте, пашњаке (мере) и т. д. које смо ми кметови имали на разним добрима, — била она државна или неограничено особна (мулк) или јавна добра и ограничена добра (ерази мирије, беглук) — лежали су на тим непокретностима као стални и стварни терети, који се нису ни онда губили ако је дотична непокретност и променила своје обличје (карактер).

Сва ова наша кметовска права као и служности биле су за отоманске владавине исто тако као и карактер појединих добара, врло добро свакоме позната и када су се у том погледу појавили какви спорови то су били редовни судови надлежни да их реше, и решавање им је по правди могуће било, јер су им особите наше аграрне прилике врло добро познате биле.

Но од када су пре десетак година уведене у земљи грунтовнице, а нарочито од када је у исто време наредбом земаљске владе од 22. априла 1886. бр. 18.042/I. пренета коначна надлежност и судбеност за све расправе из аграрних одношаја између спахија и кметова са редовних судова на политичне власти, од тога доба зацрње нам пред очима и ми губимо из дана у дан кров над главом и земљу која нас храни и пашњаке за стоку, која нам је била најсигурнији извор да можемо нашим претешким јавним теретима да одговоримо.

Јер, и ако су јавне грунтовнице у напредним земљама први услов и основ за уређење земаљских имовинских односа, — код нас су онаке како су сачињене и уведене и како се њима данас рукује онај оштар нож који хоће да нам пресече живац!

Те грунтовнице сачинили су страни људи, којима ни из близу нису били познати наши аграрни односи и разни облици, карактери земаљских добара, те према томе нису могли ни у јавне књиге да уведу особите наше имовинске облике. Поред тога нас су као увек сматрали за бесправна бића, који морају само да слушају, те овако неуки и неписмени, па још и застрашени и од најмањег органа власти, нисмо имали ни прилике ни могућности да при састављању тих грунтовница, — која нам је установа поред тога и сасвим нова, страна и неразумљива била, — пријавимо и очувамо и наша кметовска права и служности, нити ми имамо код земаљских власти таких пријатеља који би нас неуке упутили и водили да чинимо све што треба да би наша права и служности које нам од памтивека припадају и при новом уређењу ствари сачувати могли.

И сада, на основу таких од необавештених и страних људи без нашег учешћа и упутства састављених грунтовница по-

чеде су поједине бездушне спахије да нам одузимљу куће, земље и пашњаке, и политичне власти у томе им дају за право и помажу им да будемо отерани у бескућнике и просјаке!

Јер у свима случајевима кадгод нам је који бездушни спахија одузео кућу, земљу, шуму или пашњак увек су политичне власти дале за право спахији на основу грунтовница, не узимајући у обзир наше вајкадашње право, које су до тих грунтовница и саме те спахије и њихови дедови поштовали. А ми држимо да на свету не може постојати правне државе у којој би службности укњижене морале бити, да би према садашњем власнику и сваком његовом обавештеном сљедбенику важности имале!

Бол наш од ове неправде вапије до неба, и ми ево подижемо наш јаук до Превишњег Престола Вашег Величанства да као у јединог и последњег заштитника нашег у којег полажемо нашу последњу наду, да питамо и чујемо, да ли је то правда, да ли се може и сме одузети од човека оно што му је увек припадало, да ли је грунтовница за то начињена да нас тера са кућишта и одузима последњи залогај из руку?!

Мислили се тако и тим путем решити овде код нас аграрно питање, хоће ли се тим начином увести стално ред и мир и изгладити све противности, које су и пређе тровале ове земље??

Па зар и може друкчије бити, када се помисли да су сви аграрни спорови, који у наш опстанак најдубље засецају, предати оним политичним властима, које се састоје из чиновника што нас и наше прилике не познају, који не осећају никакве љубави за овај народ, којег држе више за дивљака којег треба да укроте?

Та најважнија питања ових земаља остављена су на решавање људима који једва да су спремни за политичну управу, па зар они да деле правду у тако замашним питањима која захтевају нарочиту правну и судску спрему, и добро познавање прилика и људи, чега свега овде нема и не може бити јер иначе се не би могле оваке неправде догађати и делити?

*

Нека нам је Ваше Величанство дозвољено да из великог броја и низа оваких неправда наведемо само неколико случаја.

У селу Међувођи је одузео Ахмет-бег Церић из Дубице кметовска права Илији и Николи Дошену, Мили, Пеши, Ристи, Сими, Алекси, Васи и Марку Трубарцу, Теши Миловановићу, Луки Алексићу, Јови Јајчанину, Николи Ђурићу, Ани Закић, Сими Поповићу, Стевану Поповићу, а која су права од памтивека уживали, и земље је под беглук свој узео, чиме је велики број душа без крова и хлеба оставио. У безброј је примера овде политичка власт ишла на руку бездушном и грамзивом спахији да нас против закона од 14. сефера без нашег пристанка макне из ћифлука и ако смо одговарали нашим дужностима, онако како је тај закон прописивао.

У селу Међеђи је Ибрахим-бег Церић из Дубице хтео од Миће и Милоша Змијанца да изнуди 300 ф. под претњом да ће их истерати из куће ако му не даду, и пошто то нису у стању били, подигао је против њих аграрну парницу да морају са својим братом Стојаном Змијанцем да станују заједно, — (јер су овима и здравствене прилике налагале да оделито станују), — да ће им иначе узети кметовска права и истерани бити из кућа које су за себе саградили. Пошто по аграрним законима што су од Турака преостали и данас важе, овако захтевање није могао подигнути спахија, који не располаже са особом кмета, већ само има права на трећину, — то он оваку парницу не би смео добити, но на жалост политичне власти њему су досудили ово нечовечно право и овршним путем су немилосрдно избачени из ћифлука и куће са целом породицом и ситном децом у невреме. Овим се примером види како неки бездушни бегови под заштитом политичне власти уцењују нас кметове и да се не поштују ни турски аграрни закони, по којима је спахија био дужан да се брине за наше куће а сада се уз помоћ политичних власти руше и оне које смо ми о свом трошку и труду подигли.

У селу Мирковцу одузео је Мехмет-бег Капетановић из Приједора шуму селу Мирковцу, а кметовска права одузео је Остоји Гвоздену и Ђури Батосу и земље узео под беглук ма да су од вајкада пре грунтовнице подпадале под кметовске земље, — но грунтовница је као свугде у томе непотпуна те сада кметови од тога пате, а котарске власти потпомажу неправедне спахије у њиховим незаконитим прохтевима.

У селу Гуњевци је на исти начин Бег Арачлић из Кулин Вакуфа одузео Ђукану Лазићу кућу и кметовска права, и оставио их без куће и земље.

У селу Срефлији је Бег Мујо Авдагић из Приједора присилио Милу Филиповића и Тривуна Крњету да поруше своја здања или да му плате што их је уценио. И овде је бег злоупотребио своје право, уценио нас и рушио зграде које је требао о свом трошку да нам по закону одржава, и то све сме да буде под данашњим властима.

На исти начин је поступио у Војскови и Сулејман-бег Мандић у Приједору који није хтео да се по закону побрине за кућу свога кмета Миће Међеда, нити је хтео да му дозволи да сам то учини већ га је уценио са 50 ф. и тек кад му је дао могао је подићи кућу, и све то знају и трпе и котарске власти.

Па ни наше право првокупа и искупа се не штити од политичних власти па га према томе и неке спахије неће да поштују и признају. Тако су се кметови Стојан и Перо Међед из Војскове одкупили 1895. год. од свога спахије Аџије Сабића из Бање-Луке за 530 ф. платише му одмах 45 ф. са погодбом да за три месеца остатак исплате. Но спахија после три месеца новац примити није хтео, да би земљу другоме продао, а нама ни оних 45 фор. не враћа. Осим тога је тражио трећину од те земље која је већ била прешла у наше власништво, и власти њему дадоше за право; па онда трећину захтева и од оне земље која није никад потпадала под трећину, већ наше неограничено власништво сачињавала, и све наше жалбе и тужбе остадоше без икаквих успеха, спахији досудише све незаконите захтеве.

Осим тога још, — што под отоманском владавином никад није било, и није смело бити — почеле су неке спахије са нама да тргују и нас другима под закуп давати као н. пр. Махмут-бег Бишчевић из Крупе, те и ови закупници вуку из нас све могуће неправедне користи.

*

Ваше Величанство!

Навели смо до сада само неколико села да покажемо како поступају са нама кметовима политичне власти које суде у аграрним парницама, много је ту породица, па и читаво село у црно завијено, отерано са свога завичаја и огњишта; ми не можемо кривити спахије већ сво наше зло и јад долази од оних власти које омогућавају и заштићавају да поједине и неке спахије над нама извршују своју самовољу и задовољавају своје себичне прохтјеве.

Но нарочито морамо још да нагласимо како се са нами земљорадницима, поступа у селима Драксенићу, Градини и Демеровцу, који смо кметови Рагиб-бега Ћинића из Бањалуке. Све нас из сва три села хоће коначно да упропасте, да од нас начине бедне просјаке које ће да одагнају из својих кућа, са својих кућишта, и селишта и оставе без игде ичега на свету у најочајнијем положају.

Ако когод од кметова због поплаве или друге какве непогоде или неродице није у стању био да спахији даје трећину то је одмах од њега Рагиб бег Ћинић одузео кметовско право и избацио га помоћу власти из куће и поседа, чега није смело бити за отоманског вакта, јер су онда спахије морале да чекају, пак су чак и семе давали таким кметовима. Ако се бегу Рагиб-Ћинићу код којег кмета учинило да има повише земље, то му је одузео најбољу у свој беглук и помоћи власти остављао му је колико су они за довољно држали. Ако је нашао сведоке, који су изрекли да један кмет није у стању да зирати земљу и тај је избачен. Где му се свидило ту је рушио кметовске куће у место да их је по закону он из свога одржавао. Где су мушки чланови једног ћифлука изумрли па је удовица узела к себи друге мушке чланове породице, ти су оружницима избачени из поседа и принуђиване су од власти удовице да приме сасвим стране, туђе људе, дочим су у другим приликама исте власти принуђавале сроднике да заједно станују и рушиле им засебне куће њихове.

Тим и таким начинима, разлозима и путевима избачени су из куће и поседа у Драксенићу Божо Кос и Миља Велисав, а удовици Љубици Кос наметнути су на место њених сродника, други страни људи. Тако је Проки Лончару у Драксенићу незаконито одузето кметовско право који је због поплаве закаснио трећином; од Пана Рокића у Драксенићу пак одузете су и под беглук дате најбоље земље као да сувише има. А Миле Самарџија из Драксенића и Теодор Обућина из Демеровца истерани су оружницима из њихових кућа и ове су порушене.

Све су ово само поједине грозне неправде које се чине кметовима, против којих нигде не могосмо наћи помоћи, те нам још једина нада остаје вера у моћну заштиту Вашег Величанства, и таких страшних примера има свугде на све стране наше тужне отачбине.

Поред свих ових зала најгоре је још то, што нам исти Рагиб-бег Ћинић из Бањалуке помоћу земаљских власти одузима и последњу нашу одбрану у селима Драксенићу, Демеровцу и Градини: наше пашњаке и шуме.

Столећима уживали смо ми кметови из именованих села све те пашњаке, и на њима смо имали право да заједно са спахијом нашу стоку пасемо, а то је тако значајан извор нашег опстанка, да одузизимање паше значи упропашћивање сточарства и убијство наше.

Јер поред земљорадње је сточарство најважнији извор из којега смо ми црпили средства како за наш опстанак, тако и за подмиривање јавних наших терета, а то се види и отуда што смо у Драксенићу имали близу 3000, а у Градини близу 1000 глава разне марве, па тако је и у Демеровцу.

Нарочито како је новим редом од окупације овамо наступило да се несретним порезним суставом, који смо напред оцртали, несавесно и неправедно пописује и процењује десетина и трећина, те да се ове морају у једном року и то у новцу давати, — то нам од прихода са земље скоро ништа није преостајало, а ми смо се испомагали са сточарством, отуда смо живили, семе куповали па често и десетину и трећину морали намиривати.

Када су невешти и неупућени људи састављали грунтовнице, уписивали су те пашњаке у власништво спахија, и нису забележили у грунтовницу наше право на пашу и на сјечу дрва и друге наше службности, које смо од памтивека имали, које нам је до окупације па и од ње овамо до уважања грунтовница свако и власти и спахије, па и речени Рагиб-бег Ћинић признавао и поштовао. Па за отоманска вакта ове пашњаке није смео спахија без нашег пристанка ни заратити ни крчити, а ако смо се у томе споразумели, онда су таке прокрчене и зираћене земље остављане под наше кметовско право на уживање уз давање десетине и трећине.

Сада пак од када су онако несрећне грунтовнице уведене а неспособне политичне власти решавају у тим стварима, променило се све; наша права и службности непоштује и не признаје ни бег ни власт.

Рагиб-бег Ћинић у новије доба, ослањајући се на онако неисправне и рђаве грунтовнице, странцима крчи и зирати наше пашњаке, нас не пита и не оставља нам да ми таке земље даље уживамо са кметовским правима и дужностима, како то закон прописује, и још му земаљске власти у томе иду на руку и све наше жалбе и тужбе одбијају, потпомажу га и дају му права и онда када нас истерује из оних земаља, које смо ми с њиме у споразуму од заједничких пашњака и шума нашим големим трудом прокрчили и зиратили.

Можели се ово правдом назвати, смели ово и даље остати у земљи где треба правица да влада?

Сви наши напори код свију власти земаљских да нам се поврате насилно и незаконито отете куће, земље и пашњаци остали су потпуно безуспешни, те зато су се у овој ствари неки кметови из Градине и Драксенића обратиле за помоћ 28 новембра 1895. на Ваше Величанство приликом Високе посете у Загребу са понизном молбом, која је уступљена земаљској влади. Висока наредба исте земаљске владе од 14. октобра 1896. број 128.945/I. коју је усљед те наше молбе издала и коју је котар. уред. Дубице под бр. 8282/896 доставио Ђукану Вукићу и Стојану Живковићу, најбоље показује да су све ове наше горе наведене жалбе потпуно основане.

Земаљска влада није наредила да нам се поврате насилно и незаконито преотете куће, земље и пашњаци, већ нас је одбила нашом молбом из ових чудноватих разлога: 1) „што се промјена земље, која је већ сада ораницом у пашњак, из господарствених обзира не може допустити“! 2) „што (ми) молитељи посједујемо још доста земље за пашњак“ и 3) што смо ми кметови токорсе „сами као надничари уз дневну плаћу препорна земљишта делимично крчили, и на овај начин тим поступањем приволу за крчење дали“.

Када Ваше Величанство види ова три разлога из којих су нас одбили са молбом увериће се како се неправедно, неправично и незаконито са нама поступа.

Или се зар може из неких „господарствених обзира“ од неког нешто одузети и другоме дати? Зар користи једног човека да буду претежнији од закона, од правде? Тим путем, може свако да нам отме све куће, шуме и пашњаке, да их претвори у оранице пак да их онда још у награду добије путем семаљских власти „из господарствених обзира“!

Или се зар може замислити, да она власт, која треба правду да дели и права чува, од једних само за то узима нека права и другоме дају, што по њеном мишљењу они први имају још доста својих права те им се може један део за другога окрњити!?

А трећи разлог, као да смо ми кметови уз дневну плаћу крчили спорне земље, са свим је неистинит, јер то су чинили надничари, који немају никаква кметовска права ни земље, а никако ми кметови.

Ко год ово види, може се уверити, да овану одлуку не би ни један редовни суд, који се оснива на закону и праву, донети могао, и из овога се види куда води то, што аграрне спорове решавају политичке власти које немају пред очима правду и закон, већ по властитом свом признању друге неке обзире.

Оваке одлуке хоће да поруше сјајно гесло по коме се по правди суди, јер се овде из неких „обзира“ доносе решења, а ми знамо да је и пресветлом и славом увенчаном владалачком дому Вашег Величанства вођа било оно узвишено гесло: „Justitia regnorum fundamentum“!!

И у том уверењу падамо на колена пред узвишеном особом Вашег Величанства и молимо да нам се скине облак са чела, да нам се утре суза са ока и уклони сињи терет са груди, да би и у нашој отачбини процветала правда, а да се други обзири, који стоје са законом и правдом у опреци уклоне, те да нам се у свима овде наведеним случајевима опет поврати оно што је од вајкада наше било а што нам је на неправди одузето, да би као божји створови живити и својим јавним дужностима одговарати могли.

Молимо да нам се уреде тако наши несрећни аграрни односи, како би се опростили овог нашег ропског положаја, каквог нема нигде у пространој царевини Вашег Величанства, да се према томе уведе онаки порезни сустав, који ће нам омогућити да као слободни људи напредујемо, да не останемо даље бесправна сиротиња раја, и да уђемо у ред других просвећених грађана у другим напредним земљама.

*

Ваше царско и Краљевско Величанство!

Премилостиви Господару и Царе!

Столетни мученици несретне ове земље у свом ропском садашњем положају надчовечним напрезањем одупиремо се да не клонемо и не паднемо у очајање, и у томе нас још једино крепи и одржава последња котва наде, оне наде којом смо поздравили примање бриге и старања за нас и наше

земље од стране Вашег Величанства, јер од данашњих власти у земљи не можемо да нађемо удовољење нашим понизним молбама, и то нас је нагнало да се обратимо Превишњем Престолу!

Пуни те наде дочекивали смо чете победничке војске Вашег Величанства — чији нас представници и часници и данас једино човечански предусретају — да ће и за нас потиштене земљораднике, кметове синути топлији дани, те да ће захтеви човечности победити старе и преживеле наше односе, и данас нас љуто боле, када се много горе осећамо но за отоманског вакта што данас морамо да молимо за правду помоћ, заштиту и очување оних права, која смо од толико година имали и уживали и која су нам данас великим делом одузета и сасвим угрожена.

Болно нам притискује груди што видимо пред нами извесну пропаст а земаљски власти нам нигде не иду на сусрет, док видимо да се одликују и свачим потпомажу и подупиру странци из света, који нас потискују из наших милих завичаја, које смо нашом рођеном крви безброј пути искупили.

До дна душе нас вређа сурово поступање органа земаљских власти, које нам угушује свако слободно кретање; — а до очајања нас доводи нерешено аграрно питање, које је данас још много гори облик узело но што је икада имало, и која неуређеност све више заоштрава оне верске и друштвене противности које отуда потичу између Хришћана земљорадника и Мухамеданаца власника који би код уређених аграрних односа као два брата рођена на напредовању и цветању ове наше заједничке домовине сложним заузимањем учествовали.

Премилостиви Царе!

Вјерни и одани твоји синови усудили су се пред Твој безгранично праведан суд, да изнесу своје тегобе и жалбе које им душу тиште и подгризају живот, навели су Ти и поједине случајеве, но тих је много и много, и сав народ, цела Те земља моли да подигнеш своју свемоћну очинску спаситељску реч и да учиниш краја овом чемерном стању и већој овој нашој невољи.

Ми смо се потрудили да Ти нацртамо наше зле прилике и патње, а наше је уздање неизмерно у Твоју љубав према свима Твојим синовима и заштићеницима и у Твоју непоколебиву правду те смо уверени да ће Твоја голема воља за добром свих потиштених и потчињених и Твоја дубока мудрост наћи убрзо лека и дати нам спаса.

Ми падамо на колена и молимо: правду и спас! Спаси нас од пропасти, Спаси!

Вашег царског и апостолског Величанства верно одани земљорадници, кметови из Босне и Херцеговине.

У Бечу, 6. (18.) априла 1897.

Стојан Грбавац из Драксенића
Тешо Трубарац „ Међувоће
Остоја Гвозден „ Мирковца
Ђурађ Корица „ Градине.

Село Драксеник

Петар Бабић, Марко Грбић, Симеун Грбић, Никола Бабић, Стеван Влаиник, Перо Влаиник, Остоја, Никола, Марко, Лазо, Илија, Ђоко Влаиник, Мићо Радак, Јово Међед, Ђуран Миљуш, Милић Петраковић, Ђуран Димитријевић, Никола Влаиник, Никола, Миле Самарџија, Лазо, Ђуро, Васо Влаиник, Марко Секулић, Раде Радак, Милан Радак, Марко Батић, Нинко, Милован Влаиник, Стево Вуичић, Дако Велисав, Стојић Губић, Теодор Шуман, Јово Шуман Микан, Васо Самарџија, Стеван Влаиник, Стојан Петраковић, Симо Међед, Стојан Пољарац, Симо, Јоцо Влаиник, Ђорђо Лончар, Михаило Маринковић, Јоцо Грбавац, Стојан, Ђуро, Стоко, Никола, Симо Грбавац, Гавро Чађо, Нинко, Симеун Крњајић, Марко Пољарац, Стојан, Марко Маринковић, Тоде Вребац, Мићо Рашић, Мићан Бањац, Василије, Стојан, Јован Маринковић, Арон Лалош, Вид Петраковић, Сава Маринковић, Миле Благовић, Васо Грбавац, Гавро Влаиник, Ђорђо Чађо, Сава Угреновић, Стојан Губић, Ђоко, Мићо Влаиник, Стојан, Проко Лончар, Пане Ракић, Стева Гајић, Марко Рашић, Саван Арнаут, Јово Пушибрк, Марко Пушибрк, Јовица Пољарац, Мијаило Лукач, Паво Мрњавица, Марко Брекић, Петар, Стојан, Милован Влаиник, Марко Грбавац, Јово Ђуко Јајчанин, Васо Шормаз, Танасија Тривић, Марко, Никола Шормаз, Љуба Тривића, Јаков Клинуов, Симеун Врлић, Максим Радмановић, Ђојо Клинуов, Дмитар, Ђоко, Јоја Савковић, Мића Премасунац, Драгоје Радмановић, Миле Рашић, Нинко, Мићо Савковић, Стојан Тривун Савковић, Триво Ковачевић, Стојан Мића Рокић, Коста Благојевић, Милован, Јевто Будимир, Јово Јајчанин, Никола Гајић, Вајко Рајилић, Јово Гога, Ђуро Цикота, Стево Јајчанин, Марко Поповић, Тодор Шапоња, Стојан Лакобрија, Ђурађ Ракић, Никола Благовић, Симо Влаиник, Лука, Нинко Рокић, Симо Крњајић, Сава, Тешо, Марко, Станко, Стево Влаиник, Лазо Лукач, Радомир Пушибрк, Раде Лукач, Васо Крњајић, Ристо Лончар, Божо Кос, Марко Бјезичић, Васа Лукач, Раде Зекић, Стојан Грбавац кнез, Мићо Рокић кнез.

Село Мирковац

Ђуко Ђенадија, Стеван Буразор, Петар Ећимовић, Станко Буразор, Перо Чупић, Нинко Кушнов, Мића Гајић, Милован, Миле, Стојан Веић, Петар Кашнов, Јовица Гајић, Мијаило Судчевић, Никола, Миле, Стојан Гвозден, Мића Буразор, Станко Судчевић, Јово Сабљић, Марко Траведрија, Јово Бакан, Илија Ђенадија, Гавро Ђенадија, Милован Ћурин, Миле, Тома Кикић, Ристо, Пане, Миле Јефто Ећим, Перо Кресач, Стојан Босијорчић, Илија Достица, Ђурађ Ећим, и Ристо Сабљић.

Село Градина

Никола, Ђурађ, Мићо Корица, Нико Миљуш, Јово Вукић, Васо Мећава, Раде Корица, Никола Рокић, Миле Миљуш, Симо Рокић, Ђурађ Живковић, Јово Рокић, Васо Ватаић, Милић Корица, Стево Жабић, Вујо, Јово, Илија Корица, Данило Вукић, Јово Гајић, Милић Милошевић, Нинко Мећава, Никола Жабић, Ђоко Гајић, Јово Љубојевић, Никола Пјевић Нинко Миљуш, Миле Грбојевић, Ђурађ Вукић, Симеун, Јово Вукић, Стојан Миљуш, Миливој Живковић, Никола Котур, Сава Богић, Паво Котур, Василије, Ђукан Вукић, Стојан Живковић, Никола Корица, Перо Миливојац, Стево Живковић, Стеван Вукић, Стеван, Митар Пуђа, Симо Богић, Милан Живковић, Јовица Вукић, Перо, Стојан Ракић, Никола Димитруђ, Нинко Вукић, Никола Богић, Ђоко, Мића, Ристо, Нико Вукић, Јово Блаже Милошевић, Ђоко Мећава, Мићан, Миле, Вукић, Никола Жабић, Миле Вукић, Илија, Нинко, Стојан Милошевић, Милош Вукић, Ђурађ Пуђа, Симо Вукић и Тома Вирњајац.

Село Међувођа

Никола Ђурић, Јово Јајчанин, Ана Закић, Стеван Поповић, Симеун Поповић, Лука Алексић, Тешо Миљановић, Илија Дошен, Алекса, Миља, Марко, Тешо, Ристо, Симо, Васо Трубарац, Никола Дошен.

Село Демеровац

Тодор Обућина.

Село Гуњевци

Ђукан Лазић.

Село Међеђа

Јевто Лончар, Миле Јанковић, Миле Батаић, Стојан Змијанац, Стојан Миливојац, Симо Крњајић, Јово Лончар, Лука Шобота, Марко Шкондрић, Илија Лончар, Стојан Петровић, Раде Бјеготилић, Јован Шувак, Васо Миљановић, Стојан Батаић, Милован Ружичић, Мијат Тривић, Стеван Бугарац, Милован Морочић, Мићо Змијатац, Милош Змијатац, Петар Филиповић, Саван Алаша, Раде Ћуврк, Милован Бундаго, Мијаило Змијатац, Стојан Миливојац, Илија Ковачевић, Ђуко Видовић, Ђуран Цвијић, Никола Роквић, Јово Бељан, Алекса Лончар, Стојић Гога, Мића Сушрак, Симо Бадуџија, Молчин Тривић, Ђоко Ружичић, Стојић Лукић, Теја Јанковић, Илија Додиковић, Никола Ковачевић, Васо Батајић, Никола Даница, Мијаило, Марко Ћуврк, Стојан Лончар, Илија Варуџија, Паво Бокић, Јевто Крњајић, Васо Матаруга.

Село Војскова

Симо, Мићо, Саво, Васо, Милован, Саван, Коста, Стево, Симо, Пећо, Јанко, Стојан и Васа Међед, Коста Рајчевић, Марко Слјепац, Мићо, Симо, Миле, Стојан, Миле Симо Секулић, Илија, Алекса, Миле Међед, Петар Поповић, Паво Чађо, Коста Милошевић, Васо и Марко Рељановић.

Село Клековци

Јевто, Јован Симо Петковић, Исо Ловрић, Мића Ђукић, Раде Видовић, Стојан Маричић, Данило Кончар. Тома Бига, Ђуро Алавук, Никола Бараћ, Буде Џакула, Јован Тољага, Мићо Вукадиновић, Јово Груић, Божо Којановић, Миле, Танасија Туротан, Јован Вујасиновић, Никола Ђукић, Јово Коњевић, Миле Кајић, Јефто, Никола Солар, Миле Милошевић, Тома Аничић, Стеван Марјановић, Симо Рељановић, Сава Миљановић, Стеван Глумац, Мато Ивашковић, Миле Свилар, Миле Рњак, Божо Пањковић, Јово Чанак, Илија Ловрић, Миле Костић, Дмитар Поповић, Марјан Козарац, Остоја Шуица, Остоја Маринковић, Мијаило Латиновић, Марко Тимарац, Ђурађ Јатуз, Стево Ковачевић, Вајо Репаић, Дане, Милош Јово Репаић.

Село Срефлије

Станко Мијатовић, Миле Коњевић, Симо Крнета, Тоде Крнета, Минко Миљуш, Тривун Крнета, Симо Ожеговић, Теодор Мијатовић, Игњатија Филиповић, Симо Качар, Гиго Петровић, Тешо, Станко, Ђурађ Петровић, Вујо и Симо Јосић, Тешо Милошевић, Симо Секулић, Паво, Вујо Јекић, Вид Борјановић, Јован Милојчић, Васо Јекић, Тешо Ћесто, Тане, Мића Јекић и Ђуро Ћесто.

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Одговорни уредник: Ђока Ђорђевић. Штампарија Ђорђа Ивковића.